Гонар і слава вам, савецкія жанчыны!

Скульптар Вера Ігнатаўна Мухіна стварыла выдатную групу «Рабочы і калгасніца», поўную імклівага руху наперад. Рабочы і калгасніца! Так ідуць яны побач праз усё жыццё як родныя брат і сястра, працуючы дружна і зладжана, умацоўваючы непарушны саюз рабочага класа і калгаснага сялянства.

Скульптурная група В. Мухінай сімвалічная і ў іншым сэнсе. Раскрапошчаная Вялікім Кастрычнікам, савецкая жанчына стала раўнапраўным членам нашага грамадства, актыўным будаўніком камунізма. Цяпер цяжка адшукаць такі ўчастак работы, такую галіну народнай гаспадаркі, дзе б не працавалі нашы жанчыны. Работніца і калгасніца, урач і настаўніца, вучоны і бібліятэкарка, дзяржаўны дзеяч і будаўніца...

Уладзімір Ільіч Ленін марыў аб тым часе, калі і кухарка навучыцца кіраваць дзяржавай. І вось у гэты незабыўны час мы і жывём цяпер. Чатырнаццаць лепшых дочак беларускага народа выбраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета СССР, 149—дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР. Больш 28 тысяч жанчын—дэпутаты абласных, гарадскіх, раённых, пасялковых і сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных. Ці ж гэта не адзнака нашага часу, яго выдатных заваёў і перамог!

Пры Савецкай уладзе адышлі ў нябыт прыказкі: «Баб тады людзьмі завуць, як у поле ідуць», «Бабіна дарога ад печы да парога». Гэтыя прыказкі надзвычай трапна характарызуюць эксплуататарскі лад, пры якім жанчына не лічылася за чалавека і ўвесь навакольны свет для яе абмяжоўваўся сям'ёй, кухняй і царквой.

Нібы маладыя парасткі, пацягнуліся да сонца культуры і ведаў тысячы, мільёны жанчын нашай краіны. Яны ліквідавалі сваю непісьменнасць, а пасля ішлі на рабфакі, адначасова працуючы на прадпрыемствах, будоўлях, у сельскай гаспадарцы.

Шумела маладое жыццё, спявала, змагалася. Яно нараджала герояў працы і барацьбы.

Прыгожым, чыстым і яркім было жыццё слаўнай дачкі беларускага народа Веры Харужай. Ні ў турмах панскай Польшчы, ні ў фашысцкім засценку не скарылася яе гордае, смелае сэрца. У адным са сваіх пісьмаў пісала Вера: [illegible]

Бессмяротнае імя тых, хто мужна і смела ішоў на штурм царызму, хто са зброяй у руках адстойваў заваёвы Кастрычніка і Вялікай Айчыннай вайны. [illegible] Клары Цэткін называюць імя мінчанкі Веры Слуцкай і Веры Эсен, якія неаднаразова сустракаліся з Леніным і многа зрабілі для перамогі Кастрычніка.

Жанчыны Савецкай Беларусі мужна адстайвалі свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы і на франтах Айчыннай вайны, і ў партызанскіх атрадах. На ўсю краіну вядома імя Героя Савецкага Саюза Зінаіды Тусналобавай, якая вынесла з поля бою звыш 150 параненых салдат і афіцэраў. Герой Савецкага Саюза, мужная дачка беларускага народа Алена Стампкоўская ўдзельнічала ў сталінградскай бітве і загінула смерцю мужных. Сімвалам партызанскай мужнасці стала імя беларускай дзяўчыны Рымы Шаршнёвай.

Іх многа, мужных і адважных гераінь, якія за шчасце свайго народа аддалі самае дарагое, што ёсць у чалавека, — жыццё.

Сёння мы бачым жанчын на перадавой лініі барацьбы за камунізм. Як не ганарыцца дружнай працай брыгады знатнай будаўніцы Мінска Героя Сацыялістычнай Працы Марыі Макарэвіч! Гэта яна выступіла ініцыятарам многіх новых і цікавых спраў. А брыгада заслужана носіць гордае імя камуністычнай.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў перадавых людзей калгаснай вёскі назваў маякамі нашага часу. Ён заклікае браць з іх прыклад, раўняцца на гэтыя маякі. І ў беларускай вёсцы маякоў нямала: свінаркі Лілія Барадзіцкая з Полаччыны і Лукер'я Чайкова з Гомельшчыны, цялятніца Яніна Бандак з Дзяржынскага раёна... Ды ўсіх хіба можна пералічыць! На іх трымаюць раўненне.

На ўсіх франтах сацыялістычнага будаўніцтва самаадданна і шчыра працуюць жаночыя рукі. Далёка за межамі нашай рэспублікі вядомы імёны артыстак Лідзіі Ржэцкай і Ірыны Ждановіч, Тамары Ніжнікавай і Ганны Абуховіч.

Вялікая армія работнікаў культуры працуе ў Беларусі. І сярод іх нямала жанчын. Вольга Лагодзіч загадвае Стральнянскім сельскім клубам Іванаўскага раёна ўжо 13 год. Гэты клуб — лепшы ў нашай рэспубліцы. Уся справа ў ініцыятыве і [illegible]

[illegible] ратварыць сваю Радзіму у суцэльны квітнеючы сад, каб кожнаму чалавеку жылося радасна і шчасліва.

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 19 (1553) | Аўторак, 7 сакавіка 1961 года | Цана 4 кап.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

УСЛАВІЦЬ СПРАВЫ НАРОДНЫЯ

Калектыву Народнага ансамбля песні і танца гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна ў канцы лютага выпаў вялікі гонар выступаць з творчай справаздачай у Маскве. У праграму мы ўключылі музычна-харэаграфічную кампазіцыю ў двух аддзяленнях, прысвечаную дружбе і братэрству савецкіх народаў.

Гомельскія самадзейныя артысты пазнаёмілі са сваім самабытным нацыянальным мастацтвам чыгуначнікаў Маскоўскага вузла і калектыў камуністычнай працы лакаматыўнага дэпо Масква — Сартыровачная. Два вечары паказвалі канцэртную праграму ў Крамлёўскім тэатры. Цяжка перадаць словамі радасць і вялікае хваляванне, якія адчуваў кожны ўдзельнік ансамбля перад выступленнямі на маскоўскіх сцэнах, ведаючы, што ён прадстаўляе ў сталіцы беларускае самадзейнае мастацтва.

Паводле водгукаў друку і гледачоў відаць, што нашы сталічныя гастролі, якія з'явіліся своеасаблівым экзаменам на творчую сталасць, прайшлі ўдала. Гэта яшчэ больш акрыляе калектыў.

Ідучы насустрач XXII з'езду нашай партыі, ансамбль паставіў перад сабою задачу — уславіць у музыцы і песнях, паказаць сродкамі харэаграфіі слаўныя працоўныя справы людзей Савецкай Беларусі, гіганцкі размах будаўніцтва, родную прыроду. Цяпер, вядома, цяжка сказаць, як усё гэта ў нас атрымаецца. Але самадзейныя артысты гараць жаданнем зрабіць новую праграму цікавай і запамінальнай, з мастацкай выдумкай. Ю. Семяняка паабяцаў даслаць нам сваю новую песню на сучасную тэму. Хацелася б, каб і другія беларускія кампазітары дапамаглі нам у ажыццяўленні творчых задум.

Народным ансамблям і тэатрам, буйным самадзейным калектывам не шкодзіла б час ад часу выязджаць у іншыя гарады рэспублікі і за яе межы ў парадку абмену канцэртнымі праграмамі. Гэта паспрыяе таму, каб самадзейныя калектывы заўсёды былі ў творчай форме.

А. РЫБАЛЬЧАНКА,
народны артыст БССР, мастацкі кіраўнік Народнага ансамбля песні і танца гомельскага Палаца культуры імя Ул. І. Леніна.

Я ЛЮБЛЮ ЦЯБЕ, ЖЫЦЦЁ!..

Ала працуе на канвееры. Яна спрытна апрацоўвае нікелевым пінцэтам і паяльнікам. На ўвесь цэх — паточныя лініі. Дзяўчаты-мантажніцы ў белых халатах збіраюць дэталі і вядуць пайкі, мацуюць вузлы.

Плаўна рухаюцца па канвееру тэлевізары. На колькі хвілін яны прыпыняюцца ля кожнага рабочага. Настройшчыцы — сяброўкі Ірына Сярпінская, Маша Драб, Нэля Раўтанберг, Таня Міхайлава «ставяць» ім «голас». А далей зборшчыкі ўкладваюць будучыя тэлевізары ў прыгожыя футляры.

Ала завяршае мантаж тэлевізара. Пасля таго, як яна зробіць апошнія пайкі, праверыць і складзе належным чынам безліч разнакаляровых правадоў, тэлевізар накіроўваецца на другі канвеер, да іншых дзяўчат.

У тэлевізарным цэху Ала працуе з дня яго заснавання. Яна мантажыравала першую мадэль тэлевізара «Беларусь» і добра памятае дзень, калі ў іх цэху ўпершыню ўспыхнулі блакітнымі агнямі экраны. Гэта была першая перамога маладога калектыву, першая радасць. З таго часу праз яе рукі прайшлі дзесяткі тысяч тэлевізараў.

Поспех прыйшоў не адразу. Стаць кваліфікаванай мантажніцай нялёгка. Ад умельства мантажніц залежыць якасць тэлевізара, тэрмін яго службы.

Міналі дні. Малады калектыў асвоіў мадэль тэлекамбайна. Ала ўважліва прыглядалася да работы старэйшых, пераймала іх прыёмы працы. Ёй было радасна, што яе цэх змагаецца за званне цэха камуністычнай працы, што іх тэлевізары ідуць з высокай маркай дыплома першай ступені.

Хутка пра Алу Царык загаварылі. Яе работу ставілі ў прыклад.

— Мой першы памочнік,—так гаварыў пра яе майстар А. Яроцкі.

Неўзабаве Алу як лепшую работніцу, будучага эканаміста, вылучылі на пасаду нарміроўшчыцы. Новая работа была складанай, але аднастайнай. У свабодныя хвіліны Ала ішла ў цэх і з хваляваннем глядзела на працу сяброўак. Дзяўчаты сустракалі яе з радасцю. І тады Але стала шкада, што яна вось так проста пакінула свой калектыў.

— Дазвольце мне вярнуцца на канвеер, — папрасіла аднойчы Ала начальніка цэха.

Той быў здзіўлен. «Прасіцца ў цэх, калі тут і зарплата вышэйшая, і ўмовы для вучобы лепшыя — адна змена?»—падумаў ён. Нагадаў дружную зладжаную працу камсамольскай брыгады, радасныя твары дзяўчат і зразумеў, што так настойліва кліча Алу ў цэх.

Ала зноў заняла сваё месца на канвееры. Зноў перад ёю кожны дзень праплываюць прыгожыя тэлевізары. Яны прыпыняюцца ля яе на хвіліну—другую.

А напярэдадні Кастрычніцкіх свят Але Царык было прысвоена высокае званне ўдарніцы камуністычнай працы. Яе імя занесена ў Кнігу гонару завода. Неўзабаве ганаровае званне заваявала і ўся брыгада.

Вясною Ала скончыць завочнае аддзяленне паліграфічнага інстытута і стане інжынерам. Пра гэта ў тэлевізарным цэху гавораць з гордасцю і... крышачку з сумам. Шкада расставацца.

* * *

Неяк, чытаючы камсамольскую насценную газету «Імпульсы», дзе часта друкуюць свае першыя творы маладыя заводскія паэты, я звярнуў увагу на адну заметку. Называлася яна «Я люблю цябе, жыццё!».

У цэху я пазнаёміўся з аўтарам гэтай карэспандэнцыі Марыяй Дашчынскай—брыгадзірам самага вялікага ўчастка ў цэху. Да яе кожную хвіліну звярталіся рабочыя, раіліся з ёй. Брыгадзір уважліва назірала, як [illegible] сама сядала за апараты настройкі. [illegible] 120 рабочых. [illegible] свяціліся радасцю. Яна лёгкай хадою накіравалася да майстра.

— Была затрымка ў цэху пластмас з катушкамі. Але да канца змены наладзілі ўсё,—па-гаспадарску спакойна сказала Марыя.

Майстар Васіль Сямёнавіч Самонаў слухаў свайго брыгадзіра і глядзеў на яе з цёплай усмешкай.

— Ты, Марыя, рыхтуйся. Госці да нас прыехалі з калгаса. Пакажы ім, як мы працуем, жывём.

— Як гэта добра! — узрадавана сказала Марыя. — Мы тут сабралі ім цэлую бібліятэку. Больш 2 000 кніг.

Мне ўспомнілася заметка ў насценгазеце. Дык вось яна, Марыя, праслаўлены на заводзе брыгадзір. Такая шчырая, простая, зачараваная жыццём, працай вялікага дружнага калектыву.

«Я люблю цябе, жыццё!» Гэтыя словы напоўніліся для мяне асаблівым гучаннем, глыбокім сэнсам.

— Люблю я завод, нашых людзей, іх працу,—гаворыць Марыя.—Хочацца працаваць, вучыцца так, каб заўсёды прыносіць радасць людзям.

Марыя нічога не сказала пра сваё нялёгкае дзяцінства. Яна не расказала, як лютай ваеннай зімою перасталі прыходзіць лісты ад бацькі. І як ад цяжкага гора захварэла маці. А ёй, старэйшай у сям'і дзесяцігадовай дзяўчынцы, трэба было даглядаць хворую маці, сястрычку і брата. Марыя вясною засявала агарод, вяла ўсю небагатую гаспадарку і хадзіла ў школу.

На здымку: брыгадзір брыгады камуністычнай працы **Марыя Дашчынская** (справа) і член брыгады намотчыца **Зіна Дударчык.**
Фота **Ул. Крука.**

На заводзе ў Марыі пачалося новае жыццё. Дзяўчаты прынялі яе ў сваю сям'ю.

Шчырая дружба нараджалася ў працы, дапамагала дзяўчатам перадольваць цяжкасці, што паўставалі часам на шляху маладых спецыялістаў. Гэтая дружба клікала іх на смелыя дзёрзкія планы.

Камсамольцы цэха абралі Марыю сваім важаком. Цяпер маладая настройшчыца ўзначаліла вялікі атрад моладзі. 147 юнакоў і дзяўчат, 147 маладых рабочых, якія толькі выходзяць на шырокія дарогі жыцця.

У 1959 г. маленькая брыгада з дзевяці настройшчыкаў пачала спаборніцтва за званне калектыву камуністычнай працы. Марыя ўзначаліла гэтую брыгаду.

Перада мною дзённік брыгадзіра — летапіс жыцця брыгады. У ім яшчэ не так многа старонак. Але кожная з іх—гэта яшчэ адзін крок уперад, яшчэ адна перамога.

Многа хвалюючых запісаў у дзённіку. Але ёсць самы дарагі: «2 лістапада 1960 г. У гэтыя радасныя перадсвяточныя дні Вялікага Кастрычніка нашай брыгадзе прысвоена званне брыгады камуністычнай працы»,—запісана рукой Марыі.

Цяпер Марыю Дашчынскую прызначылі брыгадзірам канвеера. Больш клопатаў стала ў дзяўчыны.

І яшчэ адна радасць у яе. Марыю прынялі кандыдатам у члены вялікай партыі камуністаў. А рабочыя цэха аднадушна назвалі яе імя кандыдатам у дэпутаты раённага Савета дэпутатаў працоўных. Марыя апраўдае давер'е рабочых. Яна любіць жыццё.

П. РАЗУМОВІЧ,
тэхнолаг Мінскага радыёзавода.

Павел **КАВАЛЕЎ**

ДЗЕНЬ ЗА ДНЁМ

Мінаюць гады, падзеі. Шпарка мінаюць. Мільгаюць у памяці эпізоды нялёгкага жыцця. Жыцця, у якім добра помніцца ранняе «кукарэку» пеўня і галасістае шчоўканне салаўя.

— А салаўёў у нашых краях!.. Слухай штодзень—усіх не пераслухаеш!

Словы гэтыя належаць Ганне Кузьмінічне Варанцовай—чалавеку, улюбёнаму ў сваю працу сельскай бібліятэкаркі.

Сельскай! Усё жыццё яе, Ганны Кузьмінічны, тут, на вёсцы, ад самага маленства да сённяшніх не малых ужо год.

... Успамінаюцца дваццатыя гады. Цяжкія, галодныя, халодныя.

— Бацька вярнуўся дахаты з вайны, пачаў зноў настаўнічаць. Я таксама вырашыла стаць настаўніцай,—расказвае Ганна Кузьмінічна.

Гэтага якраз бацька і не хацеў.

— Хопіць таго ўжо, што мы з маці столькі год цягнем гэтую лямку. Выбірай другую, лепшую прафесію...

З мізэрным вузельчыкам, пакінуўшы запіску любімым бацькам, пехатою пайшла яна з-пад Клімавіч ажно ў Мсціслаў. Тэхнікум педагагічны яе вабіў, быў яе марою.

— Ваша Ганна лепш за ўсіх экзамен здала!—дайшло да бацькоў, якія і не ведалі, дзе дачка, што з ёю.

... Скончыла тэхнікум—і пайшлі гады настаўніцкай працы. Турботнай, нялёгкай.

... Эшалон з людзьмі і машынамі эвакуіраваўся ў Рыбінск. Хацелася будаўнікам-чыгуначнікам вывезці ўсе экскаватары, таму замарудзіліся яны крыху і трапілі ў акружэнне. Эшалон захапіла нейкая штабная варожая часць.

Усіх пацягнулі на допыт. Варанцову палічылі за камісара і вырашылі расстраляць.

Прыходзіць узброены немец у камеру і загадвае:

— Збірай свае рэчы і выходзь хутчэй.

Варанцова выйшла.

— Я біць цябе буду па дарозе... для выгляду,—шэпча немец, і пачаў «біць» прыкладам... у спіну.

— Вунь, праз дарогу, бачыш яму? Там, пад галлём, пасядзі да ночы, камісар... А тады ідзі... Уцякай...

Варанцова глянула ў вочы канваіра. Той нахіліўся да яе рукі, ухапіў яе і пацалаваў:

— Пад Масквой, камісар, немцы будуць разбіты... Ідзі...

І ён стрэліў колькі разоў у паветра.

Немец-камуніст паверыў у тое, што яна камісар, і прыняў усе захады, каб захаваць ёй жыццё.

Ноччу і ўдзень, цяжкая, поўная небяспекі дарога ў Магілёў, дзе жыла і працавала сястра. А там уладкаванне ў швейную майстэрню. Працавала ў ёй да тых радасных дзён, калі вярнуліся свае, родныя, савецкія воіны і пайшлі ў далёкае наступленне аж на Берлін.

Вярнулася шчасце. Гэта—жыць і працаваць. Гэта—рабіць тое, што патрэбна людзям.

Зноў Клімавічы, зноў сельская школа. І як бы там цяжка ні было і ў Лапатавічах і ў Лабжанцы, а праца радавала, бадзёрыла, прыносіла задаволенасць, якой вельмі ж не хапае тады, калі часам лёс адкідвае цябе ад бурнае плыні жыцця.

А здароўе Ганны Кузьмінічны і да таго не вельмі моцнае ды яшчэ падкошанае ледзьве не пад самы корань за гады акупацыі, пачынала год ад году здаваць, а потым... Потым настаўніца цяжка захварэла.

Гэта ўжо было ў Лазовіцы, дзе Варанцова працавала ў сярэдняй школе.

1954 год. Год важнага рашэння немаладога чалавека, настаўніцы па адукацыі і шматгадовай практыцы.

— Пашліце ў сельскую бібліятэку!—папрасілася пасля выздараўлення Варанцова.

Так Варанцова стала загадчыцай Лазовіцкай сельскай бібліятэкі. Бібліятэкі? 700 экземпляраў кніжак было і... тры чытачы. Непрыстасаванае памяшканне, пакойчык у неадрамантаваным сельскім клубе.

— Спачатку толькі вучні да мяне ішлі, як да былой сваёй настаўніцы,—расказвае Ганна Кузьмінічна.

Але ж дзеці ёсць дзеці, хоць і таксама чытачы. Для іх ёсць і ў школе бібліятэка. А яе ж бібліятэка сельская!

— Праз вучняў і з дарослымі сувязь пачала наладжваць,—гаворыць Варанцова.—Бывала, пытаюся ў хлопчыка:

— Віця, што твая маці чытае?

— Нічога,—адказвае.

— А ты вазьмі ды прапануй ёй пачытаць...—і называю цікавую кніжку ці папулярную брашуру пра тую галіну гаспадаркі, дзе жанчына працуе...

Так з'яўляецца першы дарослы чытач сельскай бібліятэкі. А пазней—другі, трэці, дзесяты...

Помніцца...

Вечар. Газоўка кідае ў замёрзлае акно пучкі святла. А пад акном цень мільганула. Яшчэ хвіліна—і ў пярэднім, клубным пакойчыку пачуліся нерашучыя крокі. Ціхі стук у дзверы.

— Заходзьце!—запрашае бібліятэкарка.

Увайшла жанчына. Цёплая, пуховая хустка закрывае ледзьве не ўвесь твар. Расхінула яе, вочы знаёмыя, цікаўна-ласкавыя.

— Пачытаць хачу што-небудзь,—пачала Настасся Стрыго. — Толькі я не дужа граматная...

Варанцову кранула шчырасць, чысціня жаночага сэрца. Яна просіць Настассю Максімаўну сесці каля стала, заваленага кнігамі, якіх вясковая кабета палохаецца, як і сваёй малапісьменнасці.

— Ну якую ж табе?—пытаецца Ганна Кузьмінічна, паказваючы вачыма на горку новых кніг, што ляжаць на стале, і на тыя, што стаяць на паліцах.

— А я і сама не ведаю... Але каб толькі з літарамі вялікімі,—просіць Настасся.

Варанцова доўга падбірае кніжкі. Паказвае і расказвае то пра адну, то пра другую.

— Вось гэтая. Бач, якія літары!

Настасся з маўкліваю згодай бярэ кніжку ў рукі і беражна, як нешта жывое, туліць да сябе. Шчыра дзякуе...

Зусім іншая справа цяпер. Чытачы ідуць у сельскую бібліятэку, каб не толькі ўзяць кнігу, але і расказаць аб прачытаным на канферэнцыях, дыспутах чытачоў, паспрачацца, другіх паслухаць.

Бібліятэка ў Лазовіцах стала прыкметным месцам на вёсцы. Тут заўжды людна, гарыць агеньчык, яркі агеньчык узбуджанай цікаўнасці людзей да кнігі, да ведаў, да ўсяго новага.

— Гэта ж было,—неяк расказваў калгаснік Якаў Паўлавіч Зайцаў,—што да нас, у самы вялікі пост, на літаратурны бязбожніцкі вечар з самых Касцюковіч—суседняга з Клімавічамі раёна — людзі прыязджалі. Поўны быў клуб.

Клуб поўны і тады, калі Ганна Кузьмінічна Варанцова праводзіць літаратурны вечар, прысвечаны сямігодцы.

З бібліятэкі, ад яе ініцыятыўнай працаўніцы, ідуць многія пачынанні і ў брыгады. Гэта ж Варанцова бадай што першай у рэспубліцы арганізавала працу кнігіганош у суседніх вёсках. Яны ўзначалілі перасоўкі ў брыгадах.

Ва Уздзеевічах такім нязменным энтузіястам з'яўляецца настаўнік пачатковай школы Сяргей Луцкін. У брыгадзе вёскі Паля—калгаснік Аляксандр Жураўлёў.

Словы ўдзячнасці Ганне Кузьмінічне ў Лазовіцах можна пачуць і ад старога, і ад маладога.

— Я на ферме конюхам працаваў,—гаворыць той жа Якаў Паўлавіч Зайцаў.—І часу не вельмі было. А Кузьмінічна прывучыла да кніжак і мяне, старога.

... Выхадным днём — панядзелкам, калі бібліятэка не працуе, наведалі мы зноў Лазовіцу. Хацелася пабачыць Ганну Варанцову. Яна ж вядомы зараз чалавек—адна з лепшых бібліятэкарак рэспублікі, узнагароджана граматамі Міністэрстваў культуры СССР і БССР. Пра вопыт яе працы расказваецца ў брашуры «Лепшыя сельскія бібліятэкі БССР».

І вось ідзём да доміка, што стаіць на ўзгорку, недалёка ад бібліятэкі. Гэта домік калгасніка Макара Іванавіча Шмідава—вопытнага пчаляра. У яго і кватаруе Ганна Кузьмінічна.

У першым пакоі цішыня. Праходзім далей. І там ціха. Толькі бачым, у кутку ля ложка, тварам да акна сядзіць за столікам Ганна Кузьмінічна.

Вітаемся. Пачынаем гаворку.

— Гэта вы так адпачываеце?—паказваем на горку бібліятэчных картак.

— У адзіноце, на адпачынку, іх жа вельмі добра апрацоўваць,—усміхаецца Варанцова і адразу ж паказвае, як паспяхова яна сёння папрацавала над дзевятай тысячай бібліятэчных картак.

Сакратар райкома партыі Уладзімір Фёдаравіч Майданюк гаворыць пра Варанцову:

— Неўгамонны чалавек... Яна нам на апошняй нарадзе такое нагаварыла... Каб толькі выканаць, дык у Лазовіцах была б самая ўзорная ў Саюзе бібліятэка...

— А вы дапамажыце,—раім яму.—Няхай тут, дзе такая добрая, старанная працаўніца, будзе і добрае памяшканне сельскай бібліятэкі, з чытальнай залай, з добрымі стэлажамі, з электрычным святлом. Ім жа—святлу ад кніжак і святлу электрычнаму—разам быць зручней...

Наш абавязак

Ператварыць клубы і бібліятэкі на вёсцы ў цэнтры прапаганды дасягненняў навукі і тэхнікі, вопыту перадавікоў сельскай гаспадаркі — пад такім лозунгам працуюць цяпер работнікі культуры Хойніцкага раёна. Каб найлепш прапагандаваць рашэнні студзеньскага Пленума ЦК КПСС, загадчыкі клубаў і бібліятэк абавязаліся да красавіка бягучага года на калгасных і саўгасных фермах стварыць куткі, аформіць Дошкі гонару, Дошкі паказчыкаў спаборніцтва, газетныя вітрыны, пашырыць сетку бібліятэк-перасовак. Пры клубах і бібліятэках будуць пастаянна працаваць сталы даведак і агітпункты.

Агітацыйна - мастацкія брыгады ствараюцца пры Аўрамаўскім, Малішэўскім, Навасёлкаўскім, Стралічаўскім, Аравіцкім і іншых сельскіх клубах. Клубы і бібліятэкі праводзяць тэматычныя вечары «Каралева палёў — кукуруза». Добра прайшлі яны ў Навасёлкаўскім, Глоеўскім, Малішэўскім сельскіх клубах, Веляцінскай, Аравіцкай сельскіх бібліятэках. У клубах і бібліятэках, у чырвоных кутках будуць прачытаны лекцыі і даклады, праведзены эканамічныя канферэнцыі па пытаннях сельскагаспадарчай вытворчасці, вечары сустрэч перадавікоў сельскай гаспадаркі. У першым квартале будзе створана 14 кіналекторыяў. Пры Стралічаўскім, Аўрамаўскім, Аравіцкім стацыянарах і на торфазаводзе ўжо чытаюцца лекцыі і даклады перад дэманстрацыяй фільмаў на навукова-папулярныя і сельскагаспадарчыя тэмы.

Уключыліся ў барацьбу за ганаровае званне ўдарніка камуністычнай працы загадчык Аўрамаўскага сельскага клуба С. Бандолік, загадчыца Веляцінскай сельскай бібліятэкі П. Кучынская, кінамеханікі М. Ляўіцкі і М. Пруднікаў.

А. БОНДАР,
мастацкі кіраўнік Хойніцкага раённага Дома культуры.

——О——

Секцыя мастацкага перакладу

Днямі адбыўся арганізацыйны сход секцыі мастацкага перакладу, створанай пры Саюзе пісьменнікаў БССР.

Адказны сакратар праўлення СП БССР М. Ткачоў праінфармаваў прысутных аб рашэнні сакратарыята праўлення Саюза пісьменнікаў СССР стварыць секцыі мастацкага перакладу ва ўсіх саюзных рэспубліках. Я. Семяжон расказаў аб надзённых задачах пісьменнікаў-перакладчыкаў і аб нарадзе па пытаннях мастацкага перакладу, якая адбылася ў Маскве. М. Татур гаварыў аб стане мастацкага перакладу ў Дзяржаўным выдавецтве БССР, паэт Юрка Гаўрук—аб неабходнасці планава выдаваць пераклады класічных твораў, аб якасці і становішчы мастацкіх перакладаў з замежных моваў.

Выбрана бюро секцыі перакладчыкаў, у якое ўвайшлі **Я. Семяжон** (старшыня), **М. Татур, Ю. Гаўрук, А. Зарыцкі і Хв. Жычка.**

Прэм'ера ў Тэатры імя М. Горкага

Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горкага паказаў у сваім памяшканні пасля рамонту новую работу — спектакль па п'есе А. Арбузава «Дванаццатая гадзіна». Пастаноўку спектакля ажыццявіла народная артыстка РСФСР В. Рэдліх. Мастацкае афармленне — заслужанага дзеяча мастацтва БССР А. Грыгар'янца і мастака А. Кляшчэўскага.

У спектаклі выступалі народны артыст РСФСР С. Бірукоў, народныя артысты рэспублікі А. Абуховіч, Я. Карнавухаў, заслужаныя артысты БССР А. Клімава, І. Лакштанава, М. Сокал, артысты Ю. Сідараў, А. Карсакоўскі, Т. Трушына, К. Верамейчык, Р. Янкоўскі, Э. Аўчыннікава і іншыя.

Р. ВАЛОДЗІН.

Купалаўцы ў Ашмянах

З САМАЙ раніцы жыхароў Ашмян узрадавала вестка: у мясцовы Народны тэатр прыехалі шэфы—народны артыст СССР Г. Глебаў, народная артыстка рэспублікі В. Пола, заслужаная артыстка БССР Л. Шынко і дырэктар Тэатра імя Я. Купалы А. Целічан. Гэта быў не звычайны шэфскі візіт майстроў беларускай сцэны. Яшчэ загадзя афішы паведамілі ашмянцам, што ў іх Народным тэатры ў спектаклі «Паўлінка» выступяць купалаўцы—артыст Г. Глебаў у ролі Пранцыся Пустарэвіча і артыстка В. Пола ў ролі Агаты. І хоць білеты былі распрададзены за некалькі дзён наперад, да дырэктара Дома культуры т. Журко няспынна званілі па тэлефоне: вельмі многа было жадаючых паглядзець такі цікавы спектакль.

А ў зале тым часам ішла дзённая рэпетыцыя. Усе ўдзельнікі спектакля сабраліся вельмі рана, старанна падрыхтаваўшыся да сустрэчы з любімымі артыстамі.

Бадзёры і прыўзняты настрой. Многа клопату ў пастаноўшчыка «Паўлінкі» П. Дакукі і рэжысёра-кансультанта Л. Шынко. Падыходзіць вядомая сцэна выхаду Пустарэвіча і Агаты. І як ні стараліся аматары мастацтва стрымаць сябе, але бліскучы камедыйны дуэт выдатных майстроў прымусіў усіх на сцэне і ў зале шчыра рассмяяцца.

Рэпетыцыя ідзе далей. Вопытныя прафесіянальныя артысты па ходу дзеі робяць партнёрам карысныя заўвагі, дапамагаюць лепш пабудаваць тую ці іншую мізансцэну. Крыху крыўдна самадзейным артыстам А. Міхеенку і А. Папковай, што яны не могуць выступіць у такім цудоўным ансамблі: іх ролі выконваюць сёння ганаровыя госці. І разам з тым для іх не меншае шчасце павучыцца сапраўднаму майстэрству з глядзельнай залы.

Рэпетыцыя крыху стаміла і самадзейных артыстаў, і гасцей. Але ўсе разышліся радасныя і шчаслівыя. «Мы ніколі нават не марылі аб такой сустрэчы, — дзеліцца ўражаннямі пасля рэпетыцыі служачая дзяржаўнага банка Е. Архіпава, таленавітая выканаўца ролі Паўлінкі. — Для нас вялікі гонар выступіць на сцэне разам з вядомымі майстрамі. Гэта акрыляе нас і дае магчымасць многаму ў іх павучыцца».

Вечарам зала была перапоўнена. На спектакль Народнага тэатра прыехалі работнікі абласнога і рэспубліканскага дамоў народнай творчасці, партыйныя кіраўнікі раёна і вобласці, міністр культуры БССР Р. Кісялёў і шматлікія госці.

Перад пачаткам спектакля другі сакратар райкома партыі Л. Сікора прадстаўляе гледачам гасцей і дае слова дырэктару Тэатра імя Я. Купалы А. Целічану. Ад імя калектыву старэйшага беларускага тэатра ён вітае ашмянскіх аматараў сцэны і запэўняе, што і надалей ім будзе аказвацца дзейсная творчая дапамога. А добрая традыцыя — удзел майстроў у самадзейных спектаклях — будзе прадоўжана ў Народным тэатры Мінскага аўтамабільнага завода, дзе прафесіянальныя артысты выступяць у новым спектаклі.

... Адкрываецца заслона. Артысты Народнага тэатра Г. Падляцкі (Крыніцкі), Л. Кузьменка (Альжбета) і іншыя трошкі хвалююцца, але потым набываюць упэўненасць. З выхадам Г. Глебава і В. Пола на сцэне і ў зале ўсталёўваецца вясёлы бадзёры настрой, раз-по-раз чуюцца бурныя воплескі. Вопытныя артысты адразу ўзнімаюць тон спектакля, аматары міжволі ў агульным творчым парыве цягнуцца за імі. У зале радаснае здзіўленне, што так добра ўсім вядомыя ўдзельнікі самадзейнасці іграюць сёння па-новаму і значна цікавей. Дзеянне развіваецца зладжана і гладка. Прафесіянальныя артысты знайшлі ў выкананні тую залатую сярэдзіну, якая не вылучае іх з усяго калектыву, а іграе на агульную карысць пастаноўкі.

Працяглай авацыяй узнагародзілі ў канцы спектакля гледачы прафесіянальных і самадзейных артыстаў за тую асалоду, якую прынеслі яны ім у гэты вечар. Калектыву Тэатра імя Я. Купалы, а таксама артыстам Г. Глебаву, В. Пола і Л. Шынко былі ўручаны памятныя адрасы, у якіх цёплымі словамі выказана падзяка за практычную дапамогу, аказаную імі Народнаму тэатру.

Шэфы засталіся і на другі дзень, каб прысутнічаць на генеральнай рэпетыцыі спектакля «Лявоніха на арбіце» па п'есе А. Макаёнка, якую Ашмянскі народны тэатр паставіў у ліку першых у рэспубліцы.

Ашмянцы не забудуць гэтую выдатную падзею ў іх культурным жыцці. А Народны тэатр вынесе з сумеснага спектакля карысны практычны ўрок, які паспрыяе новым поспехам у далейшай творчай працы.

С. ПЯТРОВІЧ.

На здымку: сцэна са спектакля «Паўлінка» ў пастаноўцы Ашмянскага народнага тэатра. У ролях: Агата — народная артыстка БССР **В. Пола,** Пустарэвіч — народны артыст СССР **Г. Глебаў,** Быкоўскі—артыст Народнага тэатра **Э. Лукша,** Крыніцкі—артыст Народнага тэатра **Г. Падляцкі.**

СЛУШНЫЯ ПАТРАБАВАННІ

На творчай канферэнцыі і нарадзе рэжысёраў прафесіянальных і народных тэатраў, якія былі праведзены нядаўна Беларускім тэатральным таварыствам, абмяркоўвалася работа тэатраў у сучасных умовах.

У дакладах «Аб рэжысуры ў савецкім тэатры» заслужанага артыста РСФСР В. Плучака, «Некаторыя пытанні сістэмы Станіслаўскага» кіраўніка студыі МХАТ дацэнта В. Радамысленскага, у спрэчках слушна ставілася пытанне аб ідэйнасці мастацтва, аб яго партыйнасці. Асабліва востра асуджалася халоднае рамесніцтва.

На канферэнцыі гаварылася аб месцы тэатра сярод іншых мастацтваў (у дакладзе кандыдата філасофскіх навук А. Зісь). На жаль, ёсць яшчэ кіраўнікі тэатраў, якія калі і не згодны з тым, што тэатр у будучым [illegible] кіно і тэлебачанне, [illegible] і лічаць, што кіно і тэлебачанне — у больш выгадным становішчы, чым тэатр.

Спрэчка аб тым, хто ў лепшым становішчы і больш патрэбны, — беспрадметная. Народу патрэбны і тэатр, і кіно, і тэлевізар. У кожнага з іх свае спецыфічныя асаблівасці. Тэатр моцны жывой, непасрэднай сувяззю акцёра з гледачом. Калі паміж гледачом і акцёрам устанаўліваецца ўзаемаразуменне, [illegible]

[illegible] глядач палічыць за лепшае ў кінатэатры або ля тэлевізара.

На жаль, спектаклі, у якіх няма глыбокага раскрыцця ўнутранага зместу вобразаў, характараў, можна знайсці ў кожным тэатры.

Вялікую заклапочанасць тэатральнай грамадскасці выклікае рэпертуар. У мінулым сезоне тэатры Беларусі паставілі ўсяго тры п'есы беларускіх аўтараў і вельмі мала п'ес рускай класікі. Сярод п'ес савецкай драматургіі былі вельмі слабыя.

Беларускія драматургі ў сёлетнім сезоне працавалі больш актыўна. Напісалі п'есы А. Макаёнак, П. Данілаў, П. Васілеўскі, І. Шамякін. Заканчваюць п'есы і іншыя драматургі.

Творы аб сучаснасці павінны займаць цэнтральнае месца ў рэпертуары нашых тэатраў, але трэба рашуча адмовіцца ад п'ес маламастацкіх і павярхоўных, ад такіх, якія фармальна адлюстроўваюць сучаснасць. Нельга дапускаць і такое, калі ў рэпертуары лічыцца сем—восем спектакляў, а іграюцца пераважна дзве—тры п'есы, у тым ліку дэтэктыў, накшталт «І адзін у полі воін», або сучасная толькі па фармальных адзнаках п'еса «Мільён за ўсмешку».

Павінна быць у рэпертуары і класіка. Няпраўда, што на класіку не ходзіць глядач. Паспяховая пастаноўка п'ес «Улада цемры» ў Рускім тэатры БССР імя М. Горкага, «Утаймаванне свавольніцы» Шэкспіра ў Магілёўскім тэатры і іншых абвяргае гэта.

Выключаючы класіку з рэпертуару, мы парушаем пераемнасць тэатральнай культуры, пазбаўляем артыстаў і рэжысёраў магчымасці ўзбагачэння майстэрства на выдатных вобразах. А сёння ў Беларускім акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы не ідзе ніводнай рускай класічнай п'есы.

Хіба можна прайсці міма таго факту, што да стогадовага юбілею Чэхава ні Тэатр імя Я. Купалы, ні Тэатр імя М. Горкага не паставілі ніводнай з яго выдатных п'ес. Знікла са сцэны і творчасць заснавальніка сацыялістычнага рэалізму — Горкага.

Аддаючы ў рэпертуары належнае месца п'есам аб сучаснасці, трэба забяспечваць іх паўнацэннае ўвасабленне. [illegible] спектакля «[illegible]» у Тэатры імя Я. Купалы тлумачыцца ў першую чаргу неглыбокім прачытаннем вобраза [illegible].

У Гомельскім тэатры пры пастаноўцы камедыі «Сярэбранае вяселле» [illegible] Л. Эльстон) глыбокую праўду [illegible] падмянілі прымітыўнай [illegible], паставіўшы п'есу ў плане камедыі палажэнняў. І наадварот, камедыя «Чацвёра пад адным дахам», пастаўленая ў гэтым тэатры рэжысёрам Е. Батурыным, [illegible] заслужаным поспехам. Рэжысёр і акцёры правільна выявілі жанр п'есы і праўдзіва раскрылі характары дзеючых асоб.

Тэатры, якія ідуць па лёгкіх шляхах, уключаюць у рэпертуар танныя меладрамы або дэтэктывы, ставяць творы не па законах сцэнічнай праўды, а па законах рамесніцтва, прыносяць вялікую шкоду. Яны не выхоўваюць добрых густаў у гледача.

Прыняты рашэнне аб арганізацыі пры Тэатральным таварыстве рэжысёрскай секцыі, задача якой—сістэматычнае абагульненне вопыту работы рэжысёраў над спектаклямі, распрацоўка праблем акцёрскага і рэжысёрскага майстэрства.

Дакладчыкі і ўдзельнікі нарады правільна гаварылі, што вялікае вучэнне Станіслаўскага не пастаўлена на ўзбраенне рэжысёраў і акцёраў. Пагоня за колькасцю спектакляў, пагарда да асноў сістэмы паслабляе сілу эмацыянальнага ўздзеяння тэатра на гледача. Задача заключаецца ў тым, каб, глыбока вывучаючы жыццё, авалодваючы тэорыяй і практыкай акцёрскага і рэжысёрскага майстэрства, узняць мастацкі ўзровень творчасці тэатраў.

Адна з асноўных праблем тэатра на сучасным этапе — выхаванне акцёрскай моладзі. Моладзь — не толькі будучае, але і сённяшняе тэатра. Вобразы маладых людзей нашага часу займаюць вялікае месца ў сённяшнім рэпертуары. І гэтыя вобразы павінна ствараць моладзь. Памылку робяць тэатры, у якіх мала акцёрскай моладзі (напрыклад, Магілёўскі). Тэатры павінны выхоўваць з моладзі артыстаў-грамадзян, якія разумеюць, у імя чаго яны прыйшлі ў мастацтва. Ідэйнасць і напружаная праца, высокія маральныя якасці — вось што патрабуецца ад маладога артыста.

У сям'ю тэатральных дзеячоў цяпер уліваецца вялікі атрад артыстаў і рэжысёраў народных тэатраў. Задача прафесіянальных тэатраў і ўсёй тэатральнай грамадскасці — памагчы народным тэатрам.

На нарадзе рэжысёраў шмат увагі было аддадзена працы народных тэатраў, абагульненню вопыту іх работы, арганізацыі дзейснай і ўсебаковай дапамогі ім з боку прафесіянальнага мастацтва. Прафесіянальныя тэатры аказваюць народным тэатрам пастаянную шэфскую дапамогу (Тэатр імя Я. Купалы, Магілёўскі, Гомельскі абласныя тэатры і Брэсцкі тэатр імя ЛКСМБ).

Рэжысёр Магілёўскага народнага тэатра В. Барановіч правільна заўважыў, што рэжысёры народных тэатраў [illegible] працавалі асістэнтамі ў прафесіянальных калектывах. Правільна гаварылася аб арганізацыі студый для артыстаў народных тэатраў пры абласных драматычных тэатрах.

Надзвычай карысныя і плённыя былі Тэатра імя Я. Купалы, які практыкуе выступленні вядучых майстроў у спектаклях народных тэатраў. Галоўнае ж у тым, каб прафесіянальныя тэатры былі прыкладам і школай мастацкага майстэрства для ўдзельнікаў драматычнай самадзейнасці.

Работнікі тэатраў Беларусі паставілі перад сабой задачу стварыць да XXII з'езду КПСС спектаклі, вартыя нашага гераічнага часу. Выкананне яе патрабуе напружанай працы, рашучай барацьбы за павышэнне мастацкага майстэрства.

П. ЛЕВАШОЎ,
адказны сакратар Беларускага тэатральнага таварыства.

Актыўна прапагандуе кнігі загадчыца абанементнага аддзела Лідскай гарадской бібліятэкі імя Янкі Купалы камсамолка Валянціна Ульянава.

Яна шмат чытае, умее парэкамендаваць патрэбную кнігу наведвальнікам, афарміла некалькі кніжных выставак, бібліятэчных плакатаў, рэкамендацыйныя спісы літаратуры па розных галінах ведаў. Валянціна вучыцца завочна на другім курсе Ленінградскага бібліятэчнага інстытута.

На здымку: Валянціна **Ульянава** рыхтуе кнігі для выстаўкі «Вывучайце творы беларускіх пісьменнікаў».

Фота **М. Васілеўскага.**

ЗАЎСЁДЫ З НАРОДАМ

Кандрату Крапіве — 65 год

Сёння спаўняецца 65 год з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Кандрата Крапівы. Яго імя ведаюць не толькі ў нашай краіне, але і за мяжой. Асабліва дорага яно нам, беларусам. У культуры нашага народа творы Крапівы займаюць значнае месца. Яны шматгранныя, разнабаковыя, высока мастацкія, сапраўды народныя.

Творчая біяграфія К. Крапівы пачынаецца з 1922 г., калі ў газеце «Чырвонаармейская праўда» быў надрукаваны на рускай мове яго фельетон «Жили-были». У гэтым жа годзе ён актыўна пачынае друкавацца ў газеце «Савецкая Беларусь», а затым і ў іншых шматлікіх беларускіх перыядычных выданнях. Сярод паэтаў і празаікаў «новага прызыву», розных па сваіх пісьменніцкіх здольнасцях і манеры пісьма, адно з першых месц належыць К. Крапіве. Ужо ў самым пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці ён паказаў сябе таленавітым сатырыкам, народжаным самой эпохай.

Дарэчы прывесці надзвычай трапную характарыстыку грамадзянскага пафасу творчасці Кандрата Крапівы, якую даў М. Лынькоў: «Крапіва прыйшоў у літаратуру не з якіх-небудзь вузка-літаратурных меркаванняў, не з пагоні за «мастацтвам дзеля мастацтва», не дзеля якіх-небудзь «літаратурных забаў і практыкаванняў». Не кволыя «пялёсткі ружаў», не салаўіныя песні, не інтымныя ўздыхі кахання, не беспрадметны сум па зорках, па блакітных вышынях знаходзім мы ў яго першых творах... Гэта была багатая і карысная дзейнасць першага нашага байкапісца, аўтара шматлікіх гумарыстычных і сатырычных вершаў і апавяданняў...»

І гэта сапраўды так. Спачатку штыхом, а потым пяром пісьменнік самаахвярна змагаецца за народнае шчасце.

Творчасць Кандрата Крапівы вызначаецца яшчэ адной важнай асаблівасцю. У ёй амаль што немагчыма вылучыць (і ў гэтым, бадай, няма ніякай патрэбы) пэўны перыяд, які звычайна называецца раннім перыядам станаўлення. Калі ўзяць для параўнання такія творы пісьменніка 20-х гадоў, як «На крэсах усходніх», «Дыпламаваны баран» і творы 40-х гадоў—«Лісі хвост і воўчы клык», «Поп і папугай», дык у іх тая ж глыбіня думкі, тая ж апавядальная манера, тое ж багацце мовы і фразеалогіі, той жа стыль. Гэтым мы, вядома, не хочам сказаць, што Крапіва не рос творча. Не, проста пісьменнік дэбютаваў у літаратуры сталымі рэчамі. Пад яго пяром беларуская байка дасягнула мастацкай дасканаласці. Гэтаму ў многім спрыялі фальклорныя здабыткі народа і прагрэсіўныя традыцыі, якія засвоіў сатырык з рускай і беларускай літаратур.

П'есы К. Крапівы, дзякуючы значнасці і актуальнасці тэм, мастацкай завершанасці, вывелі нашу драматургію на вялікую сцэну. Як сатырык ён узняў на новую, вышэйшую ступень савецкую сатыру. Яго творчасць арганічна ўваходзіць у літаратуру сацыялістычнага рэалізму. Пісьменнік ясна бачыць тыя ідэалы, у імя якіх мужна, самаадданa працуюць і змагаюцца савецкія людзі.

Як бы характарызуючы тэматыку сваёй творчасці 20-х гадоў, К. Крапіва гаварыў: «З вёскі змываць дакастрычніцкі бруд — задача мая ўдарная». Пісьменнік сілаю сваёй паэтычнай зброі, байкамі, вершамі, фельетонамі і апавяданнямі высмейваў і змываў гэты бруд з усіх куткоў і закуткаў вёскі, з душы чалавека.

Але было б вялікай памылкай адзначаць у творчасці К. Крапівы 20-х гадоў толькі так званую сялянскую тэматыку, тэматыку культуры і быту жыхароў вёскі. У гэты час з'яўляюцца яго выдатныя творы — водгукі на міжнародныя падзеі: «Ліга Нацый», «У крывавых муках», «Вол і авадзень» і інш., творы на самыя розныя тэмы ўнутранага жыцця нашай краіны.

20-я гады ў творчасці К. Крапівы вызначаюцца тым, што побач з байкамі, вершамі і апавяданнямі ён напісаў тры паэмы—«Біблія», «Шкірута» і «Хвядос—Чырвоны нос». У першай з іх сатырык выступіў супраць аднаго з самых шкодных перажыткаў у свядомасці людзей — рэлігійных забабонаў. Барацьбе з рэлігійнай ідэалогіяй К. Крапіва прысвяціў многа твораў, і ў гэтай пачэснай справе яму належыць сярод беларускіх пісьменнікаў першае месца.

Пачатак 30-х гадоў вызначаецца ў творчай біяграфіі народнага пісьменніка тым, што ён перайшоў да новага літаратурнага жанра — пачаў пісаць раман «Мядзведзічы». У гэтым творы К. Крапіва па-сутнасці завяршыў свой паказ дакалгаснай вёскі. Ён намаляваў праўдзівую рэалістычную панараму жыцця і класавай барацьбы жыхароў вёскі.

Адна з асаблівасцей пісьменніцкага майстэрства К. Крапівы—тое, што ён з вялікай дакладнасцю выпісвае герояў сваіх твораў, паказвае абставіны іх жыцця і працы. Імена гэты бок творчасці беларускага сатырыка не здолела ацаніць наша крытыка (асабліва ў мінулым). Яна не раз абвінавачвала сатырыка ў натуралізме і бытавізме. Такія папрокі выказваліся Крапіве і як аўтару рамана «Мядзведзічы». Думаецца, гэтыя папрокі беспадстаўныя. І ўжо зараз мы чуем справядлівыя галасы ў абарону гэтага твора, які, як сцвярджае Я. Казека, у беларускай прозе канца 20-х і пачатку 30-х гадоў сказаў аб самым істотным у жыцці дакалгаснай вёскі столькі, як ні адзін іншы твор таго перыяду. І сапраўды, у рамане мы не бачым ні ідэалізацыі вясковага жыцця, ні згушчэння чорных фарбаў пры паказе вёскі, як не бачым гэтага ў яго байках і вершах. «К. Крапіва не баяўся,—справядліва зазначае А. Адамовіч,—смелага слова, свядома імкнуўся да вострага сутыкнення «нізкіх» і «высокіх» падзей. Так напісаны яго амаль усе творы».

Пачынаючы з 1933 г., да сённяшняга дня К. Крапіва плённа працуе ў жанры драматургіі. Характэрна тое, што пераход яго да новых жанраў — ад верша да байкі і паэмы, ад апавяданняў да рамана і, нарэшце, да драматычных твораў спалучаецца з пераходам да асвятлення новых пытанняў, новых з'яў у жыцці нашага народа. У першай сваёй п'есе «Канец дружбы» (1934) К. Крапіва ў філасофскім плане вырашае праблему камуністычнай маралі, этыкі, праблему інтымных адносін паміж людзьмі.

Драма «Партызаны» (1937) — адзін з лепшых твораў беларускай савецкай літаратуры — прысвечана паказу гераічнай барацьбы беларускага народа за сваю свабоду і незалежнасць. У ёй пісьменніку ўдалося стварыць манументальны, незабыўны вобраз дзеда Бадыля, у якім адлюстраваны ўсе лепшыя якасці беларускага народа. Дзед Бадыль—гэта той мудры апавядальнік і «суддзя», які прысутнічаў раней у байках, вершах і паэмах сатырыка.

Незабыўную славу Кандрату Крапіве прынесла камедыя «Хто смяецца апошнім» (1939). Гэты твор з'явіўся як бы падагульненнем усяго папярэдняга вопыту пісьменніка-сатырыка і трывала ўвайшоў у залаты фонд савецкай драматургіі.

Маральную стойкасць савецкіх людзей у дні вайны паказаў К. Крапіва ў п'есе «Проба агнём» (1943). Тэме Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны і п'есы «З народам» (1948), «Людзі і д'яблы» (1958). П'еса «Зацікаўленая асоба» (1953) напісана аб жыцці і працы рабочага класа і тэхнічнай інтэлігенцыі.

У камедыі «Мілы чалавек» (1945) сатырык гнеўна выступае супраць аферыстаў і прайдзісветаў, носьбітаў пошлай філасофіі ўласнага дабрабыту. Паказ жлуктаўшчыны ва ўсёй яе агіднасці зноў жа даў повад для не зусім апраўданых папрокаў у адрас сатырыка, нібыта ён «згусціў фарбы» ў паказе адмоўнага. А між тым, у творы выразна выступаюць тыя станоўчыя ідэалы, якімі заўсёды кіраваўся пісьменнік.

Творчасць Кандрата Крапівы, таленавітага беларускага байкапісца і драматурга—гэта выдатная кніга аб жыцці і справах нашага народа, якая вось ужо многа год чытаецца і перачытваецца з неаслабнай цікавасцю. Глыбокая па думцы, дасканалая па форме, шырокая па ахопу і адлюстраванню жыцця, яна знаходзіць жывы водгук у сэрцах мільёнаў людзей.

Ул. БОГАН.

Ствараць свой рэпертуар

У Маскве нядаўна быў сход дзеячоў кінематаграфіі. У адным выступленні прыводзілася цікавае параўнанне: на аднаго гледача тэатра прыпадае амаль шэсць дзесяткаў гледачоў кіно. Адсюль відаць, якія бязмежныя магчымасці кіно ў ідэйна-мастацкім выхаванні.

Але да гэтага часу неяк не заўважалі, што пасля кіно найбольш папулярнае мастацтва эстрады. Па аператыўнасці эстрада, магчыма, нават пераўзыходзіць (прынамсі, павінна пераўзыходзіць) многія віды мастацтва.

Першааснова эстрадных праграм, як у кіно і тэатры,—літаратурны і музычны матэрыял. Якасць яго вызначае поспех эстраднага прадстаўлення. Але звароты да пісьменнікаў: «Напішыце што-небудзь для нас!»— у большасці нічога не даюць. За апошні час мы аднойчы атрымалі матэрыял ад В. Зуба. Брыгада, якая паехала з канцэртамі на цалінныя землі, павезла ўступ і заключную песню, напісаную для нас паэтам Ю. Свіркам. Зрэдку прыносіць сцэнкі і маналогі М. Скрыпка. Вось, бадай, і ўсё. Частушкі, куплеты, фельетоны для эстрады беларускія аўтары не пішуць. Свайго аўтарскага актыву, творцаў, якія адчуваюць спецыфіку гэтага жанра, у нас пакуль няма.

Як жа ўсё ж складаюцца нашы праграмы?

Даводзіцца звяртацца да твораў тых нешматлікіх аўтараў, якія пішуць для ўсёй эстрады Савецкага Саюза. Для першага выканання гэтыя аўтары, зразумела, аддаюць свае творы вядомым артыстам Масквы і Ленінграда. А калі навінкі ўжо састарэюць, яны рознымі шляхамі трапляюць да нас. І часта здараецца, што ў канцэртнай паездцы артыст трапляе ў мясцовасці, дзе гэты матэрыял ужо выконваўся.

Аднак ці задавальняе нас да канца і гэты, апрабіраваны ўжо матэрыял? Далёка не заўсёды. Тэматыка твораў для эстрады абмежаваная, літаратурная якасць іх часта невысокая. Аўтары задавальняюцца прымітыўнымі, зношанымі рыфмамі, нескладанымі літаратурнымі «зашыфроўкамі», каб не сказаць—проста штампамі.

Падмосткі эстрады яўна перанаселены адмоўнымі персанажамі. Стылягі і п'яніцы, гультаі і бюракраты, хапугі і хуліганы запоўнілі строфы частушак і куплетаў, старонкі фельетонаў і інтэрмедый. Ад іх няма куды дзецца! Яны часта шчыльнай сцяною загароджваюць у канцэртах усё астатняе і таму праграма пакідае гледача проста падаўленым, ствараючы няправільнае ўяўленне аб нашай рэчаіснасці.

Увогуле крытэрыем поспеху на эстрадзе з нейкага часу сталі лічыць смех. Смяшыць, нягледзячы ні на што! І гэта часта прыводзіць да вынікаў процілеглых тым, да якіх мы імкнёмся.

Няхай блішчыць гумар, няхай абураецца сатыра, але дзе ж пафас сцвярджэння, такі заканамерны для эстрады?

Неабходна стварыць свой, беларускі рэпертуар. Беларускі не толькі па мове, але і па тэматыцы, па сістэме вобразаў. Толькі ў гэтым— шлях да самабытнасці і непаўторнасці нашых праграм, да сапраўднага поспеху.

Не на многа лепшае становішча з музыкай. Нашы выканаўцы спяваюць песні Ул. Алоўнікава, Ю. Семянякі, Г. Вагнера, Я. Глебава, В. Жубінскай, народныя песні. Але гэтага яўна недастаткова. Спецыяльна для эстрады, вырашаючы яе спецыфічныя задачы, кампазітары зноў жа не пішуць. Інструменталісты таксама адчуваюць востры недахоп беларускіх твораў. З гэтай прычыны ў рэпертуары розных выканаўцаў— адны і тыя ж назвы. А скажам, «Танцавальная сюіта» І. Жыновіча, якая стала немінучай для цымбалістаў, настолькі зайграна, што ў межах рэспублікі яе ўжо цяжка ўключаць у канцэрты (пры ўсіх бясспрэчных вартасцях гэтага твора).

Рэпертуарны голад прыводзіць іншы раз да таго, што ў праграму вакалістаў трапляюць рэчы невысокіх музычных і паэтычных вартасцей. А нярэдка іменна гэтыя песні, разлічаныя на густы непатрабавальнага гледача, прыносяць вонкавы поспех. Забараніць іх выкананне ў адміністрацыйным парадку — не складана, а вось замяніць іх высакаякаснымі творамі—цяжка. Наогул рэпертуар вызначаецца ў большасці выпадкаў пошукамі і густамі самога выканаўцы.

Пакідае жадаць лепшага і музыка танцаў. А выступленні акрабатаў, ілюзіяністаў, жанглёраў праходзяць пад выпадковую музыку «наогул», не звязаную з выступленнем, з яго кульмінацыйнымі момантамі.

Складанасць і працаёмкасць названых тут задач відавочная. Таму дзіўна, што ў штаце філармоніі няма загадчыка музычнай часткі па эстраднаму сектару.

У эстрадзе Беларусі нямала сваіх артыстаў. Многія з іх заслужылі павагу ў гледачоў нашай рэспублікі і за яе межамі. Але прыток новых сіл зусім недастатковы і выпадковы. Навучальныя ўстановы, якія рыхтуюць артыстаў для эстрады, існуюць толькі ў Маскве і Ленінградзе. Невялікая колькасць іх выпускнікоў у асноўным там жа і застаецца.

Намечана адкрыць пры філармоніі студыю па падрыхтоўцы артыстаў эстрады. Трэба спадзявацца на эфектыўнасць яе работы.

Яшчэ адна магчымасць ёсць у нас. Мы вырашылі стварыць пры Белдзяржфілармоніі эстрадны тэатр мініятур. У бліжэйшы час правядзём конкурсны набор акцёраў.

Сёлета намечана правядзенне ў рэспубліцы тэатральна-канцэртнай вясны. Мае намер прыняць удзел у ёй і Беларуская эстрада. Творчыя пошукі нашых вядучых артыстаў — М. Шышкіна, Г. Дзідзенкі, Н. Зорына, В. Міхеда і Н. Гільзенца, І. Пігулеўскага, А. Ржэўскага і іншых накіраваны на тое, каб паказаць у гэтым справаздачным выступленні сучаснасць, умяшацца ў яе вострымі сродкамі эстрады.

І. ЛАКШТАНАЎ,
рэжысёр Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Канферэнцыя чытачоў

У Інстытуце народнай гаспадаркі імя Куйбышава адбылася канферэнцыя чытачоў часопіса «Маладосць».

Бібліятэкар т. Вераб'ёва, студэнты т.т. Еўжык, Леус, Міранюк і іншыя гаварылі пра творы, апублікаваныя ў часопісе, выказалі свае пажаданні. Сакратар рэдакцыі часопіса «Маладосць» Ул. Юрэвіч, намеснік рэдактара А. Асіпенка расказалі аб працы часопіса. С. Грахоўскі, І. Пташнікаў, Ул. Паўлаў, М. Аўрамчык, М. Скрыпка чыталі свае творы, адказвалі на пытанні студэнтаў

У кніжным магазіне № 1 Віцебска пакупнікам адкрыты свабодны доступ да кніжак і нот. Без дапамогі прадаўцоў тут можна выбраць патрэбную літаратуру. У аддзеле нот — вялікі выбар музычнай літаратуры, многа твораў беларускіх кампазітараў.

На здымку: у нотным аддзеле кнігарні № 1 Віцебска.

Фота **М. Рубінштэйна.**

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

«Каб роднае слова ўзбагачала»

Настаўнік І. Рабкоў у артыкуле пад такой назвай «(Літаратура і мастацтва» № 64 за 1960 г.) падзяліўся з чытачамі вопытам работы па выхаванню ў вучняў любві да роднай літаратуры, да мастацкага слова.

Каб зрабіць гэты вопыт здабыткам многіх настаўнікаў мовы і літаратуры метадычны аддзел Міністэрства асветы БССР і Навукова-даследчы інстытут педагогікі, як сцвярджае намеснік міністра асветы БССР тав. С. Умрэйка, распрацоўваюць рэкамендацыі па развіццю і правядзенню пазакласнай работы.

У першым квартале 1961 г. Навукова-даследчы інстытут педагогікі арганізуе навукова-педагагічную канферэнцыю па пытаннях выхавання вучняў у школе (на ўроках, у час пазакласнай і пазашкольнай работы).

У выніку будуць выдадзены зборнікі дакладаў. У адным з іх будуць сабраны матэрыялы аб правядзенні выхаваўчай работы на ўроках беларускай мовы і літаратуры, аб пазакласнай і пазашкольнай рабоце настаўнікаў з вучнямі.

Нашы майстры тэатра

Сорак год на сцэне

...Вечар у гімназіі. Ідзе спектакль «Недарасль». Гімназістка Шура з поспехам выконвае ролю Мітрафанушкі. І калі за кулісы прыйшла сапраўдная артыстка і горача павіншавала Шуру, яна канчаткова вырашыла стаць артысткай.

У кастрычніку 1918 г. Аляксандра Паўлаўна Асторына пачынае працаваць у Самарскім тэатры. У 1919 г. пераходзіць у Тэатр палітаддзела 27-й дывізіі Туркестанскага фронта. Разам з часцямі гэтай дывізіі ў паходзе Бузулук — Бугуруслан — Уфа быў і тэатр. Баявое хрышчэнне і ў звычайным і ў творчым сэнсе Аляксандра Паўлаўна атрымала, можна сказаць, на фронце ў бурныя гады грамадзянскай вайны. Гэта была суровая школа, якая загартавала характар маладой артысткі.

Працуючы пасля ў розных тэатрах Масквы, яна сустракалася там з вялікімі майстрамі сцэны, засвойвала іх творчы вопыт. Старанна вывучала маладая актрыса творчы метад такіх карыфееў сцэны, як В. Давыдаў, Н. Папоў, браты Адэльгеймы, з якімі яна гастралявала па Расіі каля трох год.

Яе любімымі аўтарамі былі Астроўскі і Горкі. Настойліва авалодваючы тэхнікай сцэнічнага майстэрства, яна з уласцівай ёй шчырасцю і тэмпераментам стварае вобразы класічнага і сучаснага савецкага рэпертуару.

У творчым актыве Асторынай побач з такімі манументальнымі вобразамі, як Васа Жалязнова і Кабаніха, — Дунька («Любоў Яравая»), Марфа («Рускія людзі») і многа іншых.

Вялікая Айчынная вайна застае Асторыну ў Варонежскім тэатры, з якога яна пераходзіць у Ліпецкі прыфрантавы тэатр.

У 1945 г. у Варонежы адзначаўся 25-гадовы юбілей сцэнічнай дзейнасці А. Асторынай. А з 1948 г. яна працуе ў Брэсцкім тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі.

За дванаццаць год працы ў Брэсцкім тэатры Аляксандра Паўлаўна стварыла яркія сцэнічныя вобразы і заваявала шырокія сімпатыі гледача не толькі ў Брэсце, але і далёка за межамі рэспублікі.

Лёс характарных акцёраў такі, што ім рэдка трапляюцца цэнтральныя ролі і часта даводзіцца іграць адмоўных персанажаў. Але шырокі творчы дыяпазон, талент пераўвасаблення, строгая патрабавальнасць да сябе і ўменне арганічна жыць у вобразе робяць запамінальнымі часам і невялікія эпізадычныя ролі ў выкананні А. Асторынай.

Невялікая роля жонкі старшыні калгаса Гарошкі ў камедыі «Выбачайце, калі ласка!». Аднак колькі добрай камедыйнасці, колькі шчырай праўды і непадробнай роспачы ўклала артыстка ў перажыванні сваёй гераіні!

Быццам штрыхамі намаляваны вобраз Барбары, ігуменні каталіцкага манастыра ў «Місурыйскім вальсе» М. Пагодзіна, але якую каларытную фігуру скнары і ханжы стварае Асторына ў гэтай ролі. Трэба быць сапраўдным майстрам, каб на скупым матэрыяле драматурга вылепіць закончаны сцэнічны партрэт.

Пераканальна і праўдзіва перадае А. Асторына трагедыю маці ў спектаклі «Блудны сын». Гераіня твора дамагаецца маральнага выратавання сына, і актрыса паспяхова вырашае ў спектаклі складаную акцёрскую задачу. Каб правільна вырашыць яе, патрэбны не толькі талент пераўвасаблення, але і майстэрства глыбокага псіхалагічнага аналізу.

Можна спаслацца і на іншыя ўдачы брэсцкага перыяду творчага жыцця А. Асторынай. Але перш за ўсё адзначым сакавіты і яркі вобраз свахі Красавінай з «Жаніцьбы Бальзамінава», які карыстаецца асаблівым прызнаннем гледача.

Высокую ацэнку майстэрства А. Асторына атрымала і за рубяжом, у час гастрольнай паездкі Тэатра імя ЛКСМБ у 1958 г. у братнюю Польшчу.

У бягучым сезоне артыстка парадавала гледача новымі цікавымі працамі. У «Кухарцы» А. Сафронава яна з захапленнем іграе ролю Дар'і Архіпаўны, шчыра і сакавіта перадаючы глыбокую заклапочанасць гэтага «дыпламата ў спадніцы» з поваду таго, што яе дачка, знатны брыгадзір, «заседзелася ў дзеўках». А ў п'есе В. Розава «Няроўны бой» ёю пераканальна раскрыта мяшчанская сутнасць Заварынай.

Абедзве гэтыя работы сведчаць аб тонкім разуменні артысткай жанра, аб яе мастацкім такце і ўдумлівым стаўленні да ролі. Гэта характэрныя рысы яе творчага почырку.

Мудрае правіла — няма малых роляў, ёсць дрэнныя акцёры — Аляксандра Паўлаўна стараецца прышчапіць і тэатральнай моладзі, з якой яна, як і з самадзейнымі акцёрамі, заўсёды ахвотна дзеліцца багатым вопытам.

Вялікая любоў да тэатра, глыбокае ўсведамленне яго грамадска-выхаваўчай ролі і грамадзянскай адказнасці акцёра—вызначальныя рысы ўсёй яе сцэнічнай дзейнасці, якую яна заўсёды сумяшчае з актыўнай грамадскай працай.

Нельга не захапляцца творчым гарэннем гэтай жыццярадаснай артысткі. Нягледзячы на свой узрост, яна не хоча і чуць пра пенсію, пра заслужаны адпачынак. Нястомны працаўнік і цяпер поўнасцю аддае свае творчыя сілы сцэне.

А. Асторына ўзнагароджана медалем «За доблесную працу ў час Вялікай Айчыннай вайны», ордэнам «Знак пашаны» і ўдастоена высокага звання заслужанай артысткі БССР.

Нядаўна Аляксандры Паўлаўне Асторынай споўнілася 60 год. З іх больш сарака аддадзена сцэне.

Аркадзь СУРСКІ.

Брэст.

Гарачыя спрэчкі

Перавыбарчы сход секцыі драматургіі Саюза пісьменнікаў, які адбыўся 3 сакавіка, вызначаўся высокай актыўнасцю. У спрэчках па дакладу старшыні бюро секцыі А. Кучара выступілі Я. Рамановіч, П. Васілеўскі, К. Губарэвіч, А. Маўзон, А. Бачыла, І. Шамякін, І. Грамовіч, А. Макаёнак.

І ў дакладзе і ў выступленнях быў адзначаны прыкметны зрух у творчасці беларускіх драматургаў. Амаль усе тэатры ў гэтым сезоне ўключылі ў свой рэпертуар новыя п'есы, якія з'явіліся ў апошні час («Лявоніха» П. Данілава, «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка, «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна, «Твой светлы шлях» А. Маўзона, «Вера, Надзея, Любоў» П. Васілеўскага, «Гербавая пячатка» А. Гутковіча і інш.). Многія драматургі працуюць над новымі п'есамі.

У свой час быў аб'яўлены конкурс на п'есы для моладзі і юнацтва. Да сённяшняга дня на конкурс паступіла 28 драматычных твораў

Перад тэатрамі рэспублікі адкрыліся шырокія магчымасці ўзбагачэння рэпертуару.

Зразумела, што не ўсе п'есы можна паставіць у тым выглядзе, як яны напісаны. Многія з іх патрабуюць сумеснай работы аўтараў з тэатрамі. Але не ўсе тэатры ахвотна працуюць з аўтарамі. Ім куды лягчэй ставіць гатовыя, ды яшчэ апрабіраваныя ў іншых тэатрах і рэспубліках п'есы, ідучы, такім чынам, па лініі самага найменшага супраціўлення. Гэтым тлумачыцца яшчэ і тое, што ў тэатрах устаноўлена нейкая своеасаблівая «квота»: у рэпертуар уключаецца не больш адной-дзвюх беларускіх п'ес. Толькі Тэатр імя Я. Купалы ставіць у гэтым годзе тры арыгінальныя п'есы, парушаючы тым самым сваю шматгадовую «традыцыю». Абласныя ж тэатры лічаць за подзвіг, калі паставяць у год хоць адну арыгінальную п'есу. Затое там шырока адчынены дзверы для дэтэктыўнай, «касавай», дробнатэмнай драматургіі.

Удзельнікі сходу выказалі трывогу і глыбокае незадавальненне такім становішчам.

Яшчэ больш вострай крытыцы падвергнута работа студыі «Беларусьфільм» з беларускімі пісьменнікамі.

Не ўсіх задаволіў мінулы пленум праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, на якім абмяркоўваліся пытанні кіно.

Кіраўніцтва студыі прызнала, што становішча з выпускам новых фільмаў вельмі цяжкое, бо няма сцэнарыяў. У той жа час у архівах студыі ляжыць нямала сцэнарыяў, напісаных беларускімі пісьменнікамі. Якая іх перспектыва? Зацікавілі яны студыю ці не? Калі зацікавілі — што яна канкрэтна робіць, каб давесці іх да вытворчасці? А калі не зацікавілі, то чаму?

На гэтыя пытанні пленум, на жаль, не даў адказу. Не даў ён адказу і на тое, чаму студыя, толькі зачапіўшы невычэрпную тэму партызанскай барацьбы на Беларусі, раптам пераключылася на пастаноўку фільмаў аб партызанах Грэцыі і Крыма. Як стала вядома, студыя пачала здымаць фільм «Дзень у які спаўняецца 30 год». Сцэнарый яго выклікаў рэзка адмоўную ацэнку многіх членаў мастацкага савета студыі. Тым не менш дырэкцыя не палічылася з гэтай ацэнкай.

І тое, што было не сказана на пленуме, заняло шырокае месца ў спрэчках на сходзе.

Пажадана, каб студыя і Міністэрства культуры пацікавіліся пытаннямі, якія ўзніклі на сходзе драматургаў.

Работа секцыі была прызнана здавальняючай.

Сход абраў бюро секцыі ў складзе **А. Кучара** (старшыня), **К. Крапівы, П. Васілеўскага, А. Макаёнка, А. Бачылы, Я. Рамановіча, А. Маўзона.**

У сталіцы нашай рэспублікі, на адной з цудоўных плошчаў, якая носіць імя народнага паэта Якуба Коласа, размясціўся велізарны будынак паліграфічнага камбіната. Прадпрыемства таксама названа імем Якуба Коласа.

Зойдзем у адзін невялікі цэх камбіната — пераплётна-брашуровачны. У ім 750 рабочых. Дваццацідвухгадовы машыніст машыны, якая робіць вокладкі, Мікалай Барысаў расказвае, што іх цэх штодзённа апранае ў вокладкі 97 тысяч экземпляраў кніг і 76 тысяч брашур. З гэтага цэха кнігі разыходзяцца па кніжных базах і магазінах рэспублікі.

— Шмат пішуць нашы літаратары, — гаворыць Барысаў.

Давайце ж расшыфруем гэтае «шмат». Сярод падпісаных да друку кніг, якія выйдуць у гэтым месяцы,—першы том поўнага збору твораў Якуба Коласа, аднатомнік вершаў «Бацька мой Нёман» А. Астрэйкі, аднатомнік выбраных твораў В. Віткі «Паверка», выбраныя вершы М. Багуна, зборнік «Размова з сэрцам» А. Зарыцкага. Знаходзім тут апавяданні і аповесці І. Мележа «Што ён за чалавек», раман К. Чорнага «Люба Лук'янская», «Лясны фронт» Г. Шчарбатава, аповесці і апавяданні М. Ваданосава «Пераломнае лета», зборнік апавяданняў І. Дуброўскага «Паўз самыя вокны», зборнікі М. Лупсякова «Прырэчча», М. Ракітнага «Пад адным дахам», аповесці М. Сергіевіча «Новая вясна» і Р. Сабаленкі «Іду ў жыццё». А вось паэма А. Бажко «Карвіга пакідае хутар», зборнікі вершаў «Палеская рапсодыя» Ул. Дубоўкі, «Ранішнія росы» Ул. Ляпёшкіна, «Локаць друга» К. Цітова, «Мае вочы» Г. Шутэнкі, драматычныя творы — А. Вольскага і П. Макаля «За лясамі дрымучымі», М. Гарулёва «Другое знаёмства», В. Зуба «Злавацца не трэба» і інш.

Гэта кнігі толькі па рэдакцыі мастацкай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР. А калі яшчэ пералічыць выданні іншых рэдакцый, напрыклад, дзіцячай і юнацкай літаратуры, дык за гэтым «шмат» стануць многія дзесяткі новых кніг. Машыніст дротасшывальнай машыны Ганна Шумская, якая 16 год працуе ў друкарні, сказала:

— Праз месяц — два, калі пачнуць друкавацца ў спешным парадку падручнікі для школ, будзем паскараць тэмпы працы. Пра гэта мы ўжо думаем...

На камбінаце клапоцяцца выпусціць у свет больш кніг, каб задаволіць вялікія культурныя запатрабаванні нашага чытача.

Ніжэй мы друкуем некалькі ўрыўкаў з кніг, якія падпісаны да друку і неўзабаве выйдуць у свет. Яны толькі што апрануліся ў вокладкі ў пераплётна-брашуровачным цэху паліграфічнага камбіната, да іх яшчэ не дакраналася рука чытача, яго вока не прабягала па старонках, якія пахнуць свежай фарбай і расказваюць пра нашу рэчаіснасць.

Уладзімір ДУБОЎКА

З кнігі «Палеская рапсодыя»

На аўтобусным вакзале ў Кобрыне

Трымае маці ладны клунак,
а сын тры кніжачкі ў руцэ.
— Купілі сыну падарунак?
— Ды не, злавіў ён у рацэ!

—Як так? Жартуеце, вы, пэўна?!
— Якія жарты! На кручок
злавіў ён шчупачкоў нядрэнных,
папаўся добры мянтузок.

Тады ж мяне і папрасіў ён:
«Прадай іх, мама, купім кніг!»

А з боку сын стаяў шчаслівы,
перагартаў старонкі ў іх...

А тут аўтобус.
— Час вам добры!
Мы адвіталіся ў адказ.
Прыгожы незвычайна Кобрын
пакінулі на доўгі час...

Яго красою сэрца поўна,
яна усюды тут, наўкол.
Сюды і хлопчык той цудоўны
з сваімі кніжкамі ўвайшоў.

Вялікі кошык падняла матуля

Вялікі кошык падняла матуля,

а сын маленькай ручкай памагае.

Матулю дапамогай
ён расчуліў...
Хвіліна урачыстая якая!

Усход сонца на Прыпяці

Як мур з важкіх, вялізных скал,
дубровы ў змроку над ракою.
Лаза, чарот, трысцё — як вал.
Туман закрыў іх пеляною.

Над верхавінамі дубоў,
цераз зубчастыя вяршыні,
струмень барвовых аганькоў
затрапятаў на небе сінім.

Як бёрда, змрок. А неба — шоўк.
Шоўк цёмна-сіні, васільковы.
Ён на аснову. А на ўток
Ідзе струмень шматкаляровы.

Плыве тканіна у прастор,
над ёй схіліўся ціхі золак.
Ён вышывае свой узор
адразу ў некалькі іголак.

І кветкі казачныя ў ім,
і птушкі з крыллем распасцертым.
Цудоўны, казачны кілім
лёг над гаямі і над светам,

адлюстраваўшыся ў вадзе,
на хвалях Прыпяці ільсніцца.

Падобнага няма нідзе,
падобны нават не прысніцца.

І раптам стужкі праз кілім
ляглі на небе залатыя.
У іх праменні залатым
растанулі узоры тыя.

На неба перайшло святло
ад урачыстага світання.
А следам сонца узышло
на васільковым акіяне.

Зашчабятаў птушыны хор.
Затрапятаў аір, чароты.
Загаманіў зялёны бор.
Зашалясцела ўсё балота.

Уперак Прыпяці лягла
дарога, тканая з прамення
або з крышталю, ці са шкла,
ці з самацветнага камення...

Дарогай раніца да нас
ішла з вышынь, святлом спавіта.
І на зямлі была яна,
была на небе, у блакітах...

Фінальны акорд

Знікаюць вобразы, адлюстраваныя
ў вадзе.
Знікаюць пушчы і гаі ў тумане.

А вобраз твой, Палессе,
і тваіх людзей —
у сэрцы у маім ніколі не растане.

Ганна **Шумская**, член брыгады камуністычнай працы, упэўнена, што яе дротасшывальная машына і сёння будзе працаваць добра. Тысячы акуратна сшытых брашур вырастуць штабелямі ўздоўж праходаў, а праз дзень — два пойдуць новенькія кнігі па ўсёй вялікай нашай Радзіме.

Фота **Ул. Крука.**

Мікола СЕРГІЕВІЧ

РАЗМОВА ПА ШЧЫРАСЦІ

Перад тым, як заехаць у Залессе, Раманецкі агледзеў палеткі «Пражэктара». Густая зеляніна шчыльна прыкрывала зямлю. Кожная былінка цягнулася да сонца. На двары стаяла тая пара года, калі палі і лугі стракацяць шматлікімі колерамі і адценнямі. Жыта, якое выкінула свае кволыя каласкі, шугала шыза-сінімі хвалямі, густа шчацінілася ярына; сцяблінкі ільну былі ўсыпаны маленькімі прадаўгаватымі лісточкамі. Лёгкай смугой уставала над полем парнасць. Палеткі «Пражэктара» былі дбайна дагледжаны, і Раманецкі быў задаволены: тут адчувалася руплівая гаспадарская рука.

— Напорысты чалавек, гэты Мініч, — гаварыў Раманецкі шафёру, пад'язджаючы ўвечары да Залесся. — Дастаў і гатунковага насення, і засеяў як след. Адкуль і энергія ў яго бярэцца!..

Па дарозе яны дагналі хлопца з дзяўчынай. Шафёр знарок падруліў машыну да іх і ўключыў фары. Дзяўчына не вытрымала вострага святла і далонямі прыкрыла вочы.

— Ды гэта ж залескі трактарыст Косцік! — пазнаў хлопца шафёр. — А дзяўчына...

— Сядайце, падвязу, — адчыніўшы дзверцы, запрасіў Раманецкі. — Дзяўчыну я таксама знаю — Эма.

Косціку стала ніякавата, што сведкам яго сустрэчы з Эмай з'явіўся сакратар райкома. Але Эма не разгубілася.

— Дзякуем. Тут недалечка, а нам спяшацца няма куды. Дойдзем як-небудзь.

— Ну, як хочаце... Пехатою, дык пехатою, — засмяяўся Раманецкі. — А ў мяне справа да вас, Эма. Чапольскі мне сказаў, што першамайскі канцэрт у вас прайшоў удала. Трэба, каб вы са сваім калектывам на раённай сцэне выступілі. Падрыхтуйцеся, у суботу падашлём машыны па вас.

— Чуў? — спыталася Эма ў Косціка, калі яны засталіся ўдваіх. — Пра нас ужо ў раёне ведаюць. Паедзеш і ты ў суботу ў Стабін. Добра?

А ў машыне Раманецкі гаварыў з шафёрам.

— Ну, як? Сэрца заёкала, калі ўбачыў Косціка з такой красуняй? Га? Нябось, і сам бы не супраць прайсціся з Эмай.

— Калі ж мне хадзіць, баранку з рук не выпускаю.

— Такі з цябе хлопец, што часу на каханне не маеш. — І ўжо сур'ёзна: — Харошая дзяўчына! А не працавала, кожны глядзеў на яе зусім паіншаму. Маладзец Мініч, знайшоў месца чалавеку і, відаць, па душы.

Калі Раманецкі і Коля зайшлі ў праўленне, у пакоі сядзеў Мініч. Ён праглядаў нейкія паперы. Заўважыўшы сакратара, ён адарваўся ад іх і паскардзіўся:

— Каб, здаецца, суткі былі не дваццаць чатыры гадзіны, а ўсіх, скажам, сорак, старшыні работа знайшлася б. Толькі на чытанне дырэктыў траціш не менш дзвюх гадзін. Пішуць і пішуць З міністэрстваў, з розных упраўленняў і аддзелаў, з вобласці і з раёна. І кожны пра сваё Проста бяда...

— Ну, пра райком ты гэтага не скажаш, — усміхнуўся Раманецкі. — Мы дамовіліся на бюро: паменш пісаніны, больш самім бываць на месцы. Ды наогул цяпер усё ж не столькі перасылаецца папер, як раней. А бывала, як смяяліся ў нас: за дзень воз у раён прыбывае і воз з раёна адпраўлялі. За радкамі і літарамі людзей жывых не бачылі.

Хутка, пачуўшы аб прыездзе сакратара райкома, у канцылярыю, нібы на які сход, пачалі сыходзіцца калгаснікі. Яны віталіся з Раманецкім за руку, садзіліся, хто дзе мог або проста стаялі. Сакратар прысеў ля стала і закурыў.

— Дык як жывяце, залесцы?—пытаўся ў прысутных.

— Вось і нішто сабе, — першым адказаў Іван Бычкоўскі. — Пакрысе пачынаем падымацца на ногі.

— У вас сёння сход будзе ці праўленне? — звярнуўся Раманецкі да Мініча.

— Ніякага праўлення, ніякага сходу, наколькі я знаю, — апярэдзіў з адказам старшыню Адась Саковіч. — Даўно быў сакратар у нас. Прыйшлі хоць паглядзець на яго. Ці памаладзеў, ці пастарэў, ці падрос, ці паменшаў.

— І як вам здаецца?

— Такі ж малады, такі ж доўгі, ніна-нінуля, як і быў, — зазначыў Адась. — Розніца хіба толькі тая, што раней у ботах прыязджаў, а зараз чаравікі надзеў.

— Значыць, розніца ёсць усё ж, — жартаваў Раманецкі.—А ў вас, якія змены за гэтыя паўтара месяца?

Аповесць «Новая вясна», з якой узят гэты ўрывак, прысвечана сённяшняму жыццю калгаснай вёскі.

...Інжынер Пётр Мініч пакідае Мінск і едзе працаваць у вёску. Ідзе агульны сход, на якім калгаснікі павінны абраць старшыню. Каго? «Дваццаць старшынь—і ніводнага людскага». Недаверліва глядзяць калгаснікі на гарадскога чалавека: мо' і ён прыехаў, каб пабудаваць сабе хату?

Многа цяжкасцей давялося пераадолець Мінічу ў працы. А тут яшчэ жонка, у мінулым простая вясковая дзяўчына, адвыкла ад вёскі, не хоча ехаць туды

Паступова, крок за крокам, паказвае М. Сергіевіч свайго героя ў пераадоленні цяжкасцей, у сутыкненнях з рознымі людзьмі.

— Трэба было ўдзень прыехаць, самі ўбачылі б, — кінуў хтосьці з кутка.

— Пасеялі як людзі, у час, жанчыны лён прапалолі, пачалі папар узнімаць пад жыта, — дакладваў той жа гаваркі Адась. — Яшчэ што? Свіней адкармілі троҳі і прадалі на рынку. Разжыліся на грошы, і людзі нават па два рублі на працадзень атрымалі. Не ходзім болей па хлеб у горад. А зараз касіць збіраемся...

— То ўсё я ведаю.

— А хіба дрэнна?

— Не.

— А тое, што мы сіласныя ямы зацэментавалі, вы ведаеце? — уставіў слова Бычкоўскі. — Эх, паглядзелі б, нідзе такіх няма. Свінарнік закончылі, кароўнік пачалі будаваць...

— А клуб, а школа, — зноў умяшаўся Адась.— Нідзе ў раёне пра саман не думаюць, а ў нас ён робіцца. Увесь двор услалі, сохне. Падмурак пад клуб заклалі. Пабудуем — Стабін пазайздросціць. Пакажыце, старшыня, праект.

Мініч дастаў з шафы аркуш паперы, расклаў на стале. Кожны калгаснік бачыў яго, нават добра ўяўляў і будучы клуб і школу. Аднак усё роўна мужчыны згрудзіліся ля стала.

— Клуб разлічаны на трыста пяцьдзесят месц, — тлумачыў Мініч. — Шэсць метраў вышыні. У левым крыле, у чатырох пакоях, — калгасная канцылярыя і агратэхнічная лабараторыя, у правым — бібліятэка з чытальнай залай. Пры ўваходзе фае, а над ім — балкон. Над будынінай узвысіцца вежа са шпілем.

— Ого, якая раскоша! Яшчэ і вежа...

— А яна і будынак упрыгожыць, і пажарную вышку заменіць.

Вокладкі новых кніг, якія друкуюцца на Мінскім паліграфічным камбінаце імя Я. Коласа: «Неспакой» Н. Гілевіча, «З гісторыі партызанскага руху ў Беларусі (1941—1944 гг.)», «Расстаёмся ненадоўга» А. Кулакоўскага (аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы Р. Ярохіна і В. Міхайлавай).

— Добра прыдумана. Што значыць, калі старшыня калгаса — інжынер-будаўнік. Сам праект складае, сам будаўніцтвам кіруе. Аднак хто ж гэта, таварышы, тут у вас пра яго ўсякія плёткі распускае?

Усе зразумелі, аб чым пытаецца сакратар. Спачатку ў пакоі ўсё прыціхла, потым пачуліся галасы:

— Апроч Саўкі, ніхто на старшыню благога слова не скажа.

— Ён жа хацеў падкупіць і Валодзьку. Марцэлі абяцаў немаведама што, каб яна схлусіла.

— Адася падвучыў, каб той наплявузгаў на чалавека. А вы думаеце, чаго жонка старшыні паехала адсюль са слязьмі?

— Саўка падвёў, — выпаліў Адась. — Сам бачыў, ніна-нінуля. Калі я ішоў з лазні, ён стаяў за Марцэліным садком і нешта плёў старшынёвай жонцы.

— Саўка?! — аж падняўся з-за стала Мініч.— Гэта ён? Ах паскуднік!

Сакратар глянуў на Мініча. Той стаяў, сціснуўшы кулакі, быццам перад ім быў Саўка і ён вось-вось гатоў каршуном накінуцца на яго. Хоць сакратар бачыў Мініча ўсяго разоў пяць—шэсць, але чамусьці не ўяўляў, што ён такі злы. Ён лічыў яго чалавекам з мяккім характарам, усмешка ў якога ніколі не сыходзіла з вуснаў. Улавіўшы на сабе позірк Раманецкага, Мініч супакоіўся і апусціўся ў крэсла.

— За паклёп, таварышы, мы сурова пакараем Процьку, — сказаў Раманецкі.

— А мы жонцы старшыні ўсім сялом напішам пісьмо, каб прыехала сюды, ды не ў госці, а жыць.

— Правільна, — ухваліў сакратар і павёў размову аб іншым. — Быў я сёння ў вас і на палях. Прыемна глядзець, шчыра скажу. Лянок добры бярэцца, ярына ў рост пайшла. Азіміна хораша выглядае. А вось вы хваліцеся сіласнымі збудаваннямі. Але ж яны пустыя. Чым будзеце напаўняць іх?

— Кукурузай, бульбоўнікам, — адказаў Мініч.

— Восенню. Так? Тады, калі карова павінна на падкормку атрымліваць ранні сілас? Сёння трэба яго закладваць. Асаку касіце, дзікарослыя травы. Краіне больш мяса, малака, сала трэба. Вось і вазьміцеся за жывёлагадоўлю па-баявому.

— Ясна, таварыш сакратар, — азваўся Мініч.

— У гаспадарцы, так я лічу, раз не дадумаеш, другі — і глядзіш: там хлеба недабор, там — бульбы, а тут — малака, мяса.

Залесцы пераглянуліся, твары іх сталі больш сур'ёзныя. Праўду гаварыў Раманецкі.

— Далей. Вось вы пабудуеце клуб. Дык гэта ж яшчэ толькі будынак. А што ў ім будзе рабіць ваша моладзь? Скажаце: танцаваць, кіно глядзець... Гэтага мала. Праўда, самадзейнасць у вас нядрэнная арганізуецца..

А чаму б не падумаць аб сваім аркестры. Паслухайце толькі, як здорава гучыць: залескі хор, самадзейны тэатр.

— Не ўсё ж адразу!

— Ёсць магчымасці—рабі адразу. Бібліятэку закупіце, інструменты, більярд пастаўце. Грошы ў вас будуць. Вам адзін лянок дасць вялікі прыбытак. А жывёлагадоўля, бульба, тытунь...

Гутарка зацягнулася, але людзі не разыходзіліся. Сінясаты дым густа плаваў у пакоі, а калі адчыняліся дзверы, то доўгімі струменямі выцякаў на вуліцу. Мініч сядзеў за сталом, удзельнічаў у гутарцы і ў той жа час думаў пра сям'ю. «Як недарэчна выйшла! Двойчы размінуліся. Як бы хто знарок падстроіў. А неяк жа трэба ўладзіць усё—і як мага хутчэй».

Міхась ДАНІЛЕНКА

БОТЫ-СКАРАХОДЫ

АПАВЯДАННЕ

У Толі быў адзін капрыз. Амаль кожны месяц маці купляла яму ці новыя туфлі, ці сандалеты, а яны хлопчыку ўсё былі не да спадобы. Здавалася, зусім цудоўныя сандалеты: бяры ў рукі скакалку ды падскаквай, як тыя дзяўчынкі на тратуары. Аднак Толя моршчыцца, быццам укалоў на цвік пятку, і хныкае:

— ЦісНуць вельмі... Назе балюча...

Маці пляскае рукамі і тут жа, ва ўнівермагу, пачынае выбіраць хлопчыку іншы абутак.

— Паспрабуй, дзіцятка, абуць вось гэтыя, — раіць яна. — Яны ж трохі раскашнейшыя.

Яна сама нацягвае Толю на ногі новыя, большага памеру сандалеты. А ён дрыгае нагамі, і сандалеты, сарваўшыся, як каменьчыкі з рагаткі, ляцяць аж да прылаўка.

— Хіба не бачыце, грамадзянка? — умешваецца ветлівая прадаўшчыца.—Для вашага сына памер гэты вялікі.

— Вя-лі-і-кі. Куды ён мне... — крывіцца Толя.

Зноў амаль цэлую гадзіну выбіраюць Толю абутак, угаварваюць, улагоджваюць, пакуль хлопчык не згодзіцца абуць новыя сандалеты. І так кожны раз.

Аднойчы Толеў бацька сказаў:

— Вось летам паедзем у вёску, да дзядзькі Арцёма. Ён табе, брат, пашые такія боты, што самі хадзіць будуць...

— Як гэта самі? — не зразумеў Толя.

— А так, як у той казцы пра боты-скараходы, што я табе расказваў. Памятаеш?

З таго дня хлопчык ніяк не мог дачакацца, калі ўжо наступіць лета і татку адпусцяць у адпачынак.

Нарэшце, і лета надыйшло. Яшчэ тыдні за два да ад'езду Толева маці пачала збіраць і старанна пакаваць чамаданы, быццам яны адпраўляліся на які Паўночны полюс. Асабліва многа набралася Толевых рэчаў — касцюмчыкі, сандалеты, туфлі...

Бацька незадаволена хмурыў бровы і пярэчыў:

— Навошта столькі бярэш? Босы будзе гойсаць каля рэчкі: яно і здаравей і зручней малому.

— Па табе дык няхай дзіця прастуджваецца альбо, няўрокам кажучы, стрэмкі ў ногі заганяе, — пярэчыць маці. — Не прывык ён у горадзе бегаць босы...

Дзядзька Арцём працаваў у калгаснай шавецкай майстэрні. Быў ён чорны, бы цыган, меў шырокую, як засланка, бараду. Спачатку Толя пабойваўся той барады: пры сустрэчы дзядзька наказытаў ёю шчокі пляменніка. А потым хлопчык асвойтаўся: дзядзька Арцём аказаўся вельмі добрым чалавекам і нават раіўся з Толем, якую падэшву лепш паставіць пад бот, каб ён даўжэй насіўся.

— Гэтую вось паставім пад боты брыгадзіра Лукаша, — гудзеў ён у бараду. — Надта ж адчайна ён у клубе польку скача. І на рабоце — агонь... А да гэтых чаравікаў можна б і горшую, ды так і быць: пры6'ём і сюды добрую...

— А чаму горшую? — пытаўся Толя.

— Ды гэта ж чаравікі Івана Лантуха. А ў яго вечна ў баку колікі бываюць ды ногі пабольваюць. І скажы ты: баляць ногі якраз тады, калі касавіца ці жніво. Ну, і ляжыць Іван у цяньку пад вішнямі — жывот сабе нарошчвае... Дык навошта, скажы, яму моцная падэшва?

Колькі разоў ні прыбягаў Толя на работу да дзядзькі Арцёма, ён бачыў, як амаль заўсёды той трымаў у роце дратву і спрытна завіхаўся шылам.

— Мы і табе, хлопча, адгрукаем боты, — паабяцаў дзядзька. — Будзеш хадзіць са скрыпамрыпам...

— Боты-скараходы? — пацікавіўся Толя.

— Вядомая справа — боты-скараходы, — згадзіўся дзядзька. — Толькі трэба, каб ты мне хоць крыху дапамог.

І Толя пачаў дапамагаць дзядзьку. Ён то насучваў дратву, то шоргаў па ёй кавалачкам ліпкай смалы, каб яна даўжэй жыла і не зношвалася, нават сам спрабаваў з бярозавага чурбанчыка насячы маленькіх цвічкоў. Вядома, не ўсё ладзілася ў Толі: рукі паабіваў, на далонях чырвоныя пухірынкі ўсхапіліся. Ды дзядзька Арцём яму па-змоўніцку падміргваў і суцяшаў:

— Маці толькі далоні не паказвай. Зажывуць. Затое боты пашыем — усе задзівуюцца.

Нарэшце, настаў дзень, калі хлопчык абуў свае боты-скараходы. Ступіў крок, ступіў другі, гоцнуў аб падлогу абцасам і, быццам на крылах, панёсся з дому.

А калі вярнуўся аж падвечар, бацька запытаўся:

— Ну як, сынок? Не ціснуць боты? Лёгка ў іх, ботах-скараходах?

— Ой, як лёгка! Проста самі нясуць!

— Куды ж ты бегаў? — спалохалася маці. — Можа, ціснуць яны твае ногі? Цяжкія вунь якія!

— Лёгкія, — упарта пакруціў галавою Толя.— Проста самі нясуць!

— Што ж такога, — азваўся дзядзька Арцём, — Толік жа сам іх шыў. Таму і лёгка ў іх бегаць...

Вершы са зборніка

Уладзімір ЛЯПЁШКІН

«Ранішнія росы»

Уладзімір Ляпёшкін нарадзіўся ў вёсцы Церабель Пухавіцкага раёна. Вучыўся на філалагічным факультэце Мінскага педінстытута імя А. М. Горкага. Зараз працуе дырэктарам сярэдняй школы, выкладае беларускую мову і літаратуру.

Вершы Уладзіміра Ляпёшкіна друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Работніца і сялянка», у газетах «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена».

ФАКЕЛ ДРУЖБЫ

Вятры ў палях пра тое трубяць,
Як праз балоты і палі
Будаўнікі з Дашавы трубы
Да Мінска роднага вялі.

І пазайздросціць можа ўсякі
Людзям няўрымслівым такім:
У гонар іх палае факел
Агнём чырвоным, трапяткім.

Прыняў ён водбліскі паходаў,
Агні, світанкі мірных дзён —
То факел дружбы двух народаў
У Мінску велічным відзён.

НАКАЗ КОННІКА

Па следу варожым у кіпень агня
Імчаўся з атрадам ён конным.
Шалёная куля яго і каня
Сустрэла ля ціхага Дону.

Паранены коннік прылёг да зямлі.
Паліла нясцерпная спёка.
Стаялі густыя над ім кавылі,
А ў небе, як пена, аблокі.

У пошуме стэпу, што неслі вятры,
Ён чуў перад сконам—як быццам
Шумяць векавыя Палесся бары,
Дол пахне вясновай жывіцай.

Баец папрасіў сваіх верных сяброў,
Каб тыя ў яго на магіле
Дубкі маладыя з любімых бароў
Блакітнай вясной пасадзілі.

Наказ яны здзейснілі друга свайго,
Вярнуўшыся з бою дадому:
Гамоніць лясок над магілай яго
У стэпе ля ціхага Дону.

РАЗМОВА ПРА КУРОРТ

Лета адшумела, адшугала...
На руках, як слівы, мазалі.
Зноў мяне сябры мае спаткалі:
— Дзе ты пёкся?—допыт пачалі.—

Прызнавайся —на гаючых гразях
Косці, не спяшаючыся, грэў?
Каля Крымскіх гор ці на Каўказе,
Быццам негр гвінейскі, загарэў?..

Шэпчуцца зайздросна пра
пуцёўку:
— Выдзеліў мясцком яе?..
— Наўрад.
Дыфірамб спяваюць слову
«лоўкасць»,
Адухатвараюць слова «блат».

Ды не будзьце з кругаглядам
вузкім,
Добрыя з маленства дружбакі.
Быў я на курорце беларускім —
На палетках родных, ля ракі.

Сонца там не менш, чым на
Каўказе,
Вінаград — машынамі вазі:
Безліч ягад. На балотах—гразі—
Можа, што з гаючай ёсць гразі?..

За касой паходзіш і ў дастатку
Апетыту — хоць вала нясі.
Нават чэрствы хлеб усухамятку
Лепш, чым здобу на мяду, з'ясі.

Ну, а неба... воблакі і просінь.,
А вада ў крыніцы пад вярбой!
Слухаюць сябры мае і просяць:
— На вясну і нас бяры з сабой!

Парушыўся звычайны рытм машыны, якая робіць вокладкі. Машыніст Мікалай **Барысаў** адразу заўважыў непаладкі. Яшчэ хвіліна — і сотні колцаў і рычажкоў зноў загавораць суладна і спакойна.

Анатоль АСТРЭЙКА

СОНЕЧНАЯ ВУЛІЦА

Моладзі Мінскага
камвольнага камбіната

Дзяўчына к хлопцу туліцца
Курчавай галавой.
Сонечная вуліца,
Сардэчны неспакой!

Хлапец з вясёлай Случчыны,
Як песня, малады,
З тваёй красой заручаны
На доўгія гады.

Берэты і хусціначкі
Пярэсцяць раніцой.
Ты мая дзяўчыначка
З русяваю касой!

Пяюць варштаты ткацкія,
Складаюць працы гімн.
Мары вы юнацкія!..
Быць добра маладым,

На Сонечнай на вуліцы
І працаваць і жыць.
Сонечная вуліца,
Цябе як не любіць!

РАЗВІТАННЕ

Прышло раптоўнае змярканне,
Туман узняўся ад ракі.
На сінім небе-акіяне
Павіслі хмаркі-астраўкі.

То ў жоўты колер, то ў барвовы
Іх распісала сонца так,
Што нават фарбай адмысловай
Не намалюе лепш мастак.

Але прад змрокам ціха звялі,
Удаль начную адплылі
Усе хмурынкі, што так ззялі
Красой дзівоснай для зямлі.

Заўсёды з кожным днём пагожым
Звычайна сонца прамяні
Развітваюцца так прыгожа,
Каб помніць нам аб добрым дні...

Да Дэкады балгарскай літаратуры

Рэдакцыя мастацкай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР падрыхтавала да выдання творы вядомых балгарскіх пісьменнікаў. Кнігі выйдуць напярэдадні Дэкады балгарскай літаратуры ў Беларусі, якая адбудзецца ў гэтым годзе. У наборы— аповесць Івайлы Пятрова «Нончына каханне» (пераклад Я. Васілёнка). Падрыхтаваны да друку аповесць Крума Грыгорава «Панчо з Гарацвета» (пераклад В. Нікіфаровіча) і раман Сямёна Даскалава «Свая зямля» (пераклад Н. Гілевіча).

Да стагоддзя з дня смерці Т. Р. Шаўчэнкі

Максім Багдановіч і Тарас Шаўчэнка

У 1914 г. споўнілася сто год з дня нараджэння Шаўчэнкі. Дэмакратычная грамадскасць Расіі рыхтавалася ўрачыста адзначыць гэтую дату. Аднак царскі ўрад, баючыся нават упамінання імя аўтара «Кабзара», спецыяльным цыркулярам катэгарычна забараніў правядзенне юбілейных урачыстасцей.

У гэтых умовах, калі рэакцыйныя сілы царскай Расіі вялі раз'юшаную кампанію супраць юбілею Шаўчэнкі, беларускі паэт Максім Багдановіч выступіў у абарону вялікага песняра ўкраінскага народа і падкрэсліў сусветнае значэнне яго паэзіі.

У 46 нумары яраслаўскай газеты «Голас» за 1914 г. М. Багдановіч апублікаваў артыкул «Памяці Шаўчэнкі», у якім даў кароткую характарыстыку творчага шляху ўкраінскага Кабзара. Беларускі паэт асноўную ўвагу аддае народнасці твораў Шаўчэнкі. Багдановіч характарызуе яго як паэта «з бясспрэчна каштоўным дэмакратычным ухілам», які шырока выкарыстаў вусную творчасць свайго народа і выказаў яго пачуцці і спадзяванні.

Гаворачы пра своеасаблівасць творчасці ўкраінскага паэта, Багдановіч падкрэслівае яе задушэўнасць і пяшчотнасць. У пацвярджэнне гэтага ён прыводзіць асобныя прыклады, але агаворваецца, што з-за недахопу месца не можа падрабязна спыніцца на аналізе мастацкіх асаблівасцей шаўчэнкаўскай паэзіі.

Гэтую задачу Багдановіч бліскуча вырашыў у артыкуле «Краса і сіла», надрукаваным у часопісе «Украінскае жыццё» (№ 2, 1914), дзе на канкрэтных прыкладах паказаў мастацкую своеасаблівасць і майстэрства вялікага песняра ўкраінскага народа.

Характарызуючы творчае аблічча Шаўчэнкі, Багдановіч адзначае два пачаткі, што ляжаць у аснове яго паэзіі і спалучэнне якіх складае яе сутнасць. Першы—шырокая стыхія народнай украінскай песні. Другі—спрыяльны ўплыў рускай літаратуры, у прыватнасці пушкінскай паэзіі. На шматлікіх прыкладах Багдановіч пераканальна паказвае цесную сувязь паэзіі Шаўчэнкі з украінскім фальклорам, адкуль вялікі паэт чэрпаў не толькі сюжэты і вобразы для вершаў і паэм, але і форму, рытміку, стыль, шматлікія параўнанні, метафары, эпітэты і г. д.

Багдановіч адзначае, што вершы Кабзара надзвычай рытмічныя. Карпатлівы аналіз шматлікіх памераў, уласцівых паэзіі Шаўчэнкі, прыводзіць Багдановіча да вываду, што ён, следуючы народнай украінскай паэзіі, свядома змяняе памер у межах аднаго верша.

Гэта, гаворыць Багдановіч, не вынік няўмення і неахайнасці. Гэта свядомы прыём, які робіць форму больш разнастайнай, дае прастор для імклівага рытму.

Аналізуючы зборнік «Кабзар», Багдановіч прыводзіць рад вершаў песеннага складу, якія маюць «моцна выражаны нацыянальна-ўкраінскі каларыт» і перадаюць усю своеасаблівасць песень украінскага народа.

Спыняючыся на такіх, напрыклад, вершах «Кабзара», як «Хустиночка моя», «Ой стрічечку до стрічечки», «Ой по горі ромен цвіте» і інш., Багдановіч піша, што памеры ва ўсіх іх настолькі народныя, што ўрэшце паміж паэзіяй Шаўчэнкі і паэзіяй украінскага народа «сціраецца ўсялякая размежавальная рыса».

У той жа час беларускі паэт падкрэслівае пушкінскія традыцыі ў паэзіі Шаўчэнкі, адзначае, што вялікі ўкраінскі паэт «заўсёды і нязменна з выключнай любоўю трымаўся... пушкінскага чатырохстопнага ямба».

Шырока выкарыстоўвае Шаўчэнка ўнутраныя рыфмы. У адным толькі «Кабзары»—каля тысячы розных унутраных рыфмаў. Як правіла, такая рыфма сустракаецца ў няцотным радку двухрадковага сямістопнага харэя і разразае гэты радок папалам. Напрыклад: «ні родини, ні хатини», «треба трути роздобути», «надо мною молодою» і інш. Але, адзначае Багдановіч, сустракаюцца ў такіх радках рыфмы і не пасярэдзіне («чого серце бьеться, рветься»).

На думку беларускага паэта, Шаўчэнка ў галіне культуры верша праявіў выключнае майстэрства. Вось, як ён ужывае, напрыклад, алітэрацыю:

Хто се, хто се по сім боці
Чеше косу? Хто се?
Хто се, хто се по тім боці
Рве на собі коси?

Алітэрацыі ўласцівы і для творчасці Багдановіча, які ў вершах «Завіруха», «Добрай ночы, зара-зараніца» і іншых па-майстэрску выкарыстаў гэты мастацкі прыём.

Падводзячы вынік свайму даследаванню вершаў Кабзара, Багдановіч піша, што ў асобе Шаўчэнкі «**сусветная** літаратура мае паэта з вершам меладычным і цудоўным,—паэта, які прыгажосць сваіх твораў будаваў не на сродках паэтычнага ўздзеяння, якія б'юць у вочы, а, наадварот, на сродках найбольш тонкіх—асанансах, алітэрацыях, унутраных рыфмах. Паэта, які да гэтай **прыгажосці** ўказаных элементаў верша далучыў яшчэ незвычайную **сілу** сваіх рытмаў, а таксама арыгінальнасць, жывасць і грацыёзнасць разнастайных метраў».

У артыкуле «Краса і сіла» дваццацітрохгадовы беларускі паэт і крытык Максім Багдановіч выступіў адным з першых даследчыкаў майстэрства вялікага ўкраінскага паэта. Гэта падкрэслена ў савецкім літаратуразнаўстве. Так, Карней Іванавіч Чукоўскі ў сваёй кнізе «Высокае мастацтва» адзначаў Багдановіча як тонкага даследчыка мастацкага майстэрства Шаўчэнкі.

Максім Рыльскі ў артыкуле «Шаўчэнка і сучаснасць» пісаў: «Цікава, між іншым, адзначыць, што адным з першых, хто ўлавіў тонкае майстэрства Шаўчэнкі і даў удумлівы аналіз вершаў, быў якраз беларускі паэт нябожчык Багдановіч».

Якуб Колас, выступаючы на шаўчэнкаўскім юбілеі ў Кіеве з дакладам аб уплыве паэзіі Кабзара на беларускую літаратуру, спасылаўся на даследаванні Багдановіча аб Шаўчэнку. Колас падкрэсліў, што, на яго думку ніхто з крытыкаў не даў такога ўсебаковага аналізу паэтычнага таленту Кабзара, як Багдановіч.

Аўтар «Вянка» выступіў і як перакладчык Шаўчэнкі на рускую мову.

З 218 твораў «Кабзара» Багдановіч выбраў для перакладу шэсць невялікіх вершаў, звязаных з часам зняволення Шаўчэнкі ў пецярбургскай турме і з гадамі яго ссылкі.

Вершы Шаўчэнкі, напісаныя ў цяжкі перыяд яго жыцця, не маглі не прыцягнуць увагі Багдановіча. Гэта выклікана іх глыбокімі ідэямі, выказанай у іх палымянай любоўю да радзімы, нянавісцю да царскага самаўладства—матывамі, сугучнымі творчасці Багдановіча. Апроч таго, у гэтых вершах з найбольшай сілай выявіўся лірычны талент Шаўчэнкі, блізкі і зразумелы беларускаму паэту-лірыку.

Перакладамі гэтых вершаў Багдановіч пацвярджаў сваю высокую ацэнку паэзіі вялікага Кабзара, дадзеную ім у памянёных артыкулах.

У 1914 г. у «Штомесячным часопісе літаратуры, навукі і грамадскага жыцця» быў апублікаваны ўрывак з верша Шаўчэнкі «А. О. Козачковському». Гэты твор аўтабіяграфічнага характару, адрасаваны ўкраінскім паэтам свайму другу—урачу ў Пераяслаўлі Андрэю Восіпавічу Казачкоўскаму. У ім Шаўчэнка ўспамінае цяжкія дні свайго маленства. Да Багдановіча гэты верш перакладаўся на рускую мову—у 1874 г. Н. А. Чмыровым і ў 1911 г. А. І. Белавусавым. Пераклад Максіма Багдановіча вызначаецца значна большай дакладнасцю і паэтычнасцю.

Вельмі блізкі да арыгінала пераклад верша Шаўчэнкі «І небо невмите, и заспані хвилі...», зроблены Багдановічам. Многія перакладчыкі выпускалі з-пад увагі своеасаблівую метрыку гэтага верша, першы радок якога напісаны амфібрахіем, а астатнія—ямбам:

І небо невмите и заспані хвилі,
І понад берегом геть-геть...

А. І. Белавусаў, напрыклад, увесь верш перакладае ямбам:

Туманно небо, хмуры тучи
И в даль по берегу реки
Как будто пьяные от ветра,
Качаясь, гнутся тростники...

Максім Багдановіч не парушае памеру, захоўвае амфібрахій у першым радку і ямб у наступных радках, перадаючы тым самым інтанацыю арыгінала і яго рытму:

И серое небо, і сонные воды...
Вдали над берегом поник
Без ветра гнущийся тростник.
Как пьяный... боже, гибнут годы!

Варта адзначыць, што ў каментарыях да гэтага перакладу М. Багдановіча (М. Багдановіч. Творы, т. II, 1928. Стар. 487) зусім негрунтоўна сцвярджаецца, што паэт у першым радку не вытрымаў рытму. Прыводзіцца нават папраўка да гэтага радка. Аднак каментатару было невядома, што М. Багдановіч дакладна перадаў рытміку арыгінала, у якім памер першага радка адрозніваецца ад памеру іншых.

Таксама дакладна, за рэдкім выключэннем, пераклаў Максім Багдановіч і іншыя вершы Шаўчэнкі—«Мені однаково, чи буду...», напісаны ў турме ў час следства па справе Кірыла-Мефодзіеўскага брацтва, «Готово! Парус розпустили!», напісаны на востраве Кос-Арале, верш «Н. Костомарову» («Веселе сонечко ховалось...») і «В неволі тяжко—хоча й волі...» У гэтых вершах палымяная любоў да маці-Украіны і лірызм Шаўчэнкі выявіліся з вялікай паэтычнай сілай.

Тое, што Багдановіч паспеў за сваё кароткае жыццё зрабіць у галіне вывучэння і перакладаў твораў Шаўчэнкі,—важны ўклад у справу развіцця беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей, у справу ўмацавання вечнай дружбы паміж братнімі народамі.

Н. ЛАПІДУС,
кандыдат філалагічных навук.

Напярэдадні юбілею

Стагоддзе з дня смерці вялікага сына Украіны Т. Шаўчэнкі адзначаецца ўсімі народамі Савецкага Саюза, усім прагрэсіўным чалавецтвам.

Больш месяца ў Маскве працуе Усесаюзны камітэт па правядзенню гістарычнай даты. У яго ўвайшлі віднейшыя прадстаўнікі літаратурнай і мастацкай інтэлігенцыі нашай краіны. Беларускую ССР у камітэце прадстаўляе паэт П. Броўка.

Распрацаваны шырокі план правядзення стагоддзя з дня смерці Шаўчэнкі.

Ва Усесаюзны шаўчэнкаўскі камітэт з усіх канцоў краіны паступілі звесткі аб вялікім, сапраўды народным размаху падрыхтоўкі да знамянальнай даты. У гэтую работу ўключыліся пісьменніцкія арганізацыі і камітэты абароны міру, міністэрствы культуры, ВЦСПС і яго арганізацыі на месцах, Міністэрства і камітэты вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі. У падрыхтоўцы да юбілею прымаюць удзел рабочыя і калгасныя клубы, розныя літаратурныя аб'яднанні пры рабочых клубах і палацах культуры, самадзейныя тэатральныя калектывы, студэнцкія арганізацыі.

Матэрыялы, якія паступілі ва Усесаюзны шаўчэнкаўскі камітэт, даюць вычарпальныя звесткі аб тым, як на месцах у нацыянальных саюзных і аўтаномных рэспубліках будзе праведзена гістарычная дата.

Шырока дата будзе адзначацца ў гарадах Расійскай Федэрацыі і асабліва ў Ленінградзе. Пра гэта паведамляюць старшыня Ленінградскага агульнагарадскога шаўчэнкаўскага камітэта А. Пракоф'еў, старшыня шаўчэнкаўскага камітэта пры Ленінградскім аддзяленні Саюза пісьменнікаў М. Браун. У горадзе рыхтуецца адкрыццё некалькіх мемарыяльных дошак на розных вуліцах, дзе паэт пражыў з 1832 па 1838 і з 1840 па 1844 гады, а таксама на будынку Акадэміі мастацтваў у Ленінградзе, дзе паэт пражыў апошнія гады свайго жыцця і дзе ён памёр. Адной з цэнтральных вуліц Ленінграда будзе дадзена імя паэта.

А як дата гэтая будзе адзначацца на радзіме паэта, на Украіне? Ваш карэспандэнт меў гутарку са старшынёй Усеукраінскага камітэта і членам Усесаюзнага камітэта, па

Пісьмо з Масквы

ўшанаванню памяці Кабзара паэтам Міколам Бажанам.

— Якія мерапрыемствы намечана ажыццявіць у азнаменаванне шаўчэнкаўскай даты на Украіне?

— Юбілей Шаўчэнкі, — адказаў М. Бажан, — стаў юбілеем усенароднага значэння, бо іменна такі характар насіла ўся творчасць гэтага магутнага, сапраўды неўміручага мастака, які жыў нягодамі і радасцямі народа, палымяным словам выкрываў яго ворагаў і змагаўся за яго светлую, шчаслівую будучыню. Вобраз вялікага Кабзара жыве ў сэрцы кожнага ўкраінца, які ўдзельнічае ў будаўніцтве грамадства, пра якое марыў аўтар «Запавету» Вось чаму набыла такі шырокі размах падрыхтоўка да сакавіцкіх дзён якія сталі цяпер на Украіне ў поўным сэнсе слова «шаўчэнкаўскімі днямі».

Ва ўсіх гарадах, калгасах, на ўсіх прадпрыемствах, у клубах, вышэйшых навучальных установах, школах, дамах і палацах культуры праводзяцца лекцыі, даклады, спецыяльныя канферэнцыі, выступленні прафесіянальных і самадзейных калектываў, прысвечаныя Тарасу Шаўчэнку. З удзелам усіх творчых арганізацый УССР, вучоных, пісьменнікаў, а таксама гасцей з Масквы, Ленінграда, Беларускай ССР і іншых братніх саюзных рэспублік будзе праведзена юбілейная шаўчэнкаўская (10-я па ліку) канферэнцыя ў г. Каневе, дзе знаходзіцца магіла вялікага паэта. У сяле Марынцы, на радзіме Шаўчэнкі, будзе ўстаноўлен гранітны абеліск на тым месцы, дзе знаходзілася хата, у якой ён нарадзіўся.

— Чым адзначаюць выдавецтвы УССР шаўчэнкаўскую дату?

— Ужо выйшлі ў свет манаграфіі літаратуразнаўцаў і крытыкаў Е. Кірылюка, Ю. Івакіна, В. Анісава і І. Серады і іншых аўтараў, у якіх усебакова асвятляецца жыццёвы шлях неўміручага Тараса, яго блізкасць да рэвалюцыйна-дэмакратычнай часткі рускага грамадства, сумесная з ім барацьба супраць самадзяржаўна-прыгонніцкага ладу, яго выдатная творчасць.

У бліжэйшы час убачаць свет і іншыя спецыяльныя зборнікі і манаграфіі: «Жывая легенда пра Кабзара», «Погляды Шаўчэнкі на этнаграфію», «Асаблівасці стылю палітычнай паэзіі Т. Р. Шаўчэнкі», а таксама сёмы том поўнага збору твораў паэта, трохтомнік яго твораў, масавыя выданні асобных найбольш папулярных паэм і лірычных вершаў і г. д. Асобна варта адзначыць выданне неўміручага «Запавету» на 45 мовах народаў Савецкага Саюза і зарубежных краін.

Юбілейная дата знойдзе шырокае адлюстраванне і ў дзейнасці іншых творчых арганізацый, апроч літаратурных, бо, як вядома, Шаўчэнка быў не толькі натхнёным паэтам, але і выдатным мастаком-жывапісцам. Будзе арганізавана спецыяльная выстаўка з твораў паэта-мастака, выпускаецца вялікая колькасць рэпрадукцый з лепшых яго карцін і прац савецкіх мастакоў, якія адлюстроўваюць розныя эпізоды з жыцця паэта.

Буйны ўклад унясуць у юбілейнае ўшанаванне кампазітары. Вельмі многія з іх увасобілі ў сваіх творах матывы і сюжэты шаўчэнкаўскіх твораў. Новую оперу «Назар Стадоля» напісаў кампазітар К. Данькевіч, сімфанічную сюіту «Тарас Шаўчэнка» напісаў кампазітар Б. Леташынскі. Музычна-літаратурную кампазіцыю «Наймічкі» стварыў кампазітар В. Верыкоўскі.

Тэатры Украіны як оперныя, так і драматычныя, мастацкая самадзейнасць рэспублікі, кінематаграфія не засталіся ў баку. На экранах рэспублікі будуць дэманстравацца мастацкія і навукова-папулярныя фільмы аб жыцці і творчасці паэта. Радыёвяшчанне і тэлебачанне Украіны арганізуе лекцыі і спецыяльныя літаратурна-музычныя перадачы, з якіх паўстае вобраз аднаго з найвялікшых сыноў украінскага народа, палымянага друга прыгнечаных і заняволеных мас, непрымірымага ворага ўсялякай тыраніі.

— Такім, — сказаў далей М. Бажан, — жыве Тарас Рыгоравіч Шаўчэнка ў памяці ўсяго народа, такім ён увайшоў у свядомасць чалавецтва.

— Вось чаму — закончыў гутарку М. Бажан, — Сусветны Савет Міру палічыў неабходным адзначыць стагоддзе з дня смерці паэта-дэмакрата ў такіх шырокіх маштабах.

Х. ІЛЬСКІ.

ВЫСТАЎКА, прысвечаная Кабзару

Да стагоддзя з дня смерці Т. Шаўчэнкі ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна адкрыта вялікая выстаўка. На ёй шырока прадстаўлены розныя выданні твораў паэта. Вялікае месца займаюць выказванні пра Шаўчэнку Ул. І. Леніна, М. Горкага, В. Бялінскага, А. Луначарскага, шматлікія кнігі, артыкулы з часопісаў аб творчасці Кабзара. Прыцягваюць увагу стэнды аб сувязі творчасці Шаўчэнкі з беларускай літаратурай, пераклады яго твораў на беларускую мову. Тут пераклад паэмы «Кацярына» 1911 года выдання, купалаўскі пераклад «Кабзара», пераклады Багдановіча, выбраныя творы Шаўчэнкі на беларускай мове, публікацыі перакладаў у беларускіх часопісах, творы беларускіх пісьменнікаў, прысвечаныя Шаўчэнку: паэма Я. Купалы «Тарасова доля», верш Я. Коласа «Баяну-Кабзару», артыкулы М. Багдановіча, вершы П. Броўкі, М. Танка і інш.

Багата прадстаўлены на выстаўцы матэрыялы аб творчасці Шаўчэнкі-мастака, заснавальніка ўкраінскага рэалістычнага выяўленчага мастацтва.

В. ДЫШЫНЕВІЧ.

У вянок вялікаму песняру

Напярэдадні шаўчэнкаўскіх дзён Камітэт па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР арганізаваў спецыяльныя перадачы, прысвечаныя неўміручаму песняру братняй Украіны.

Галоўная рэдакцыя літаратурна-драматычнага вяшчання падрыхтавала перадачу «Беларускія паэты ў вянок Тарасу Шаўчэнку». У яе ўвайшлі прысвечаныя светлай памяці геніяльнага Кабзара вершы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, П. Панчанкі, А. Вялюгіна, К. Кірэенкі, М. Калачынскага, П. Прыходзькі, Э. Агняцвет. Перадача адкрываецца ўступным словам паэта-акадэміка Пятра Глебкі. 10 сакавіка яна будзе трансліравацца па Беларускаму рэспубліканскаму радыё для Радыёкамітэта Украінскай ССР.

Днямі па радыё перадаваўся артыкул паэта С. Грахоўскага аб жыцці і творчасці Шаўчэнкі, вершы вялікага народнага паэта Украіны ў перакладзе на рускую і беларускую мовы радыёпастаноўка па паэме Я. Купалы «Тарасова доля». Па просьбе Украінскага радыё плёнка з запісам гэтай радыёпастаноўкі выслана ў Кіеў.

Галоўная рэдакцыя музычнага вяшчання падрыхтавала канцэрты з песень на словы Т. Шаўчэнкі ў выкананні беларускіх, украінскіх і рускіх артыстаў. У канцэрты ўключаны творы ўкраінскіх кампазітараў Лысенкі, Людкевіча, а таксама беларускіх кампазітараў.

Некалькі перадач, прысвечаных памяці Т. Шаўчэнкі, падрыхтавана для дзяцей і юнацтва. Частка з іх прайшла ў эфір, а астатнія будуць перададзены 9 і 10 сакавіка. Галоўнай рэдакцыяй перадач для дзяцей і юнацтва ажыццяўляецца радыёпастаноўка па аповесці пісьменніцы О. Іваненка «Шляхі Тараса».

Па тэлебачанню ў Мінску выступяць беларускія пісьменнікі з чытаннем сваіх вершаў пра Тараса Шаўчэнку. Будуць перададзены гутарка «Тарас Рыгоравіч Шаўчэнка і Беларусь», мастацкі кінафільм «Тарас Шаўчэнка» і іншыя матэрыялы.

Падзеі факты навіны

ЧАЦВЁРТЫ КАМЕРНЫ...

Як бывае важна, каб новае пачынанне адразу ўвайшло ў штодзённае жыццё. Вось такім пачынаннем у музычным жыцці мінчан сталі камерныя канцэрты беларускай музыкі, якія праводзяцца раз у месяц у зале Саюза кампазітараў.

Праграма чацвёртага па ліку камернага канцэрта, што адбыўся днямі, у адрозненне ад папярэдніх уключала галоўным чынам новыя вакальна-інструментальныя творы нашых кампазітараў. Упершыню прагучала прыкметная па свайму яркаму музычнаму матэрыялу саната для альта і фартэпіяна Э. Тырманд. Яе выканалі аўтар і альтыст І. Турш.

Вакальны жанр быў прадстаўлен у канцэрце нядаўна напісанымі рамансамі М. Аладава «І не сніў цябе гэткай ніколі я», «Веснавая ноч». Іх натхнёна, з пачуццём выканаў саліст радыё і тэлебачання Ю. Смірноў. Ён жа з'явіўся ўдумлівым інтэрпрэтатарам новых рамансаў А. Багатырова «Маладосць» і «Ростань», створаных на вершы паэта А. Куляшова. Два другіх рамансы таго ж кампазітара на куляшоўскія тэксты—«Песня перамог», «Зямля і мора»—праспявала Г. Геніна.

З раней напісаных твораў беларускай камернай музыкі ў канцэртную праграму ўвайшла саната для скрыпкі і фартэпіяна А. Багатырова (выканаўцы Е. Эфрон і Л. Гарэлік).

Спявае Міхаіл Александровіч

У Мінску адбыліся канцэрты Дзяржаўнага народнага аркестра БССР з удзелам заслужанага артыста РСФСР Міхаіла Александровіча. Аркестр выканаў творы беларускіх кампазітараў — «Музычны малюнак» на тэму беларускай песні «Зорка Венера» Ул. Алоўнікава, уверцюру-фантазію Д. Камінскага, а таксама святочную уверцюру Д. Шастаковіча і канцэрт М. Будашкіна (саліст В. Бурковіч).

Заслужаны артыст РСФСР Міхаіл Александровіч у суправаджэнні аркестра праспяваў два рамансы на вершы Пушкіна «Я вас любіў» кампазітара Шараметьева і «Мадрыгал» ленінградскага кампазітара Славінскага. Былі выкананы арыі з опер, неапалітанскія, італьянскія народныя песні.

У канцэрце прыняла ўдзел салістка Белдзяжфілармоніі Л. Шубіна. Дырыжыравалі—Г. Алоўнікаў і В. Барсаў.

На здымку: Міхаіл Александровіч спявае з народным аркестрам.

Тэкст і фота **М. Рубінштэйна.**

У пошуках герояў

У саўгасе «Дрысенкі» госціць маскоўскі пісьменнік Іван Міхайлавіч Шаўцоў. Крыху больш года назад прыехаў ён сюды да сваякоў. І. М. Шаўцоў падрабязна пазнаёміўся з перадавой гаспадаркай вобласці, з яе выдатнымі людзьмі. Бурнае жыццё калектыву саўгаса, патрыятычныя справы яго працаўнікоў натхнілі пісьменніка на стварэнне рамана аб сельскіх працаўніках.

Іван Міхайлавіч сустракаецца з людзьмі на рабоце, у час адпачынку, наведвае герояў сямігодкі дома. Гэтымі днямі пісьменнік поўнасцю завяршыў работу над апошнім раздзелам рамана. У час сустрэч з працаўнікамі калгаснага сяла пісьменнік прачытаў урыўкі з твора. Рабочыя саўгаса з'явіліся першымі крытыкамі рамана, які ствараўся ў іх сяле. Яны далі яму высокую ацэнку.

У перадавой гаспадарцы ў пошуках герояў нашых дзён нядаўна пабываў у гасцях і вядомы маскоўскі мастак, лаўрэат Сталінскай прэміі П. Ф Судакоў. Тут ён напісаў партрэты знатнага механізатара Івана Дрэбезава, свінаркі-тысячніцы Вольгі Хвосцікавай, былога партызана, перадавога рабочага Станіслава Сардыкі.

П. Ф. Судакоў напісаў маслянымі фарбамі вялікі партрэт Уладзіміра Ільіча Леніна і перадаў яго ў дар рабочым саўгаса.

ХРОНІКА

У ЛІДСКІМ гарадскім Доме культуры два разы ў месяц праводзяцца заняткі ўніверсітэта здароўя і даўгалецця. Наведвае іх каля 200 чалавек. Нядаўна ва ўніверсітэце адбылася лекцыя — «Дасягненні савецкай хірургіі». Яе чытаў хірург гарадской бальніцы М. Шабанаў.

ГАРАДСКОЕ ўпраўленне культуры і Палац прафсаюзаў наладзілі навуковую канферэнцыю бібліятэчных работнікаў сталіцы на тэму «Н. К. Крупская аб бібліятэчнай справе ў краіне». Для ўдзельнікаў канферэнцыі быў дадзен вялікі канцэрт, у праграму якога ўвайшлі любімыя творы Ул. І. Леніна. Іх выканалі артысты В. Чарнабаеў, П. Дружына, Ю. Смірноў, В. Ганчарэнка, С. Бялькевіч.

ЛЕКЦЫЮ-канцэрт у гонар выдатнага савецкага кампазітара І. Дунаеўскага для калектыву супрацоўнікаў завода імя Варашылава наладзіла Мінская нотная бібліятэка. Аб значэнні творчасці Дунаеўскага ў развіцці савецкай музыкі прысутным расказаў музыказнаўца М. Жухавіцкі. Артысткі Э. Зігер, Г. Агніўцава, Я. Марозава выканалі песні кампазітара.

З ПОСПЕХАМ прайшлі выступленні артыстаў Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету перад працоўнымі Бабруйшчыны. У чатырох канцэртах прынялі ўдзел артысты С. Друкер, Л. Бражнік, А. Геняралаў, В. Крыкава, А. Чахоўскі, З. Сазонава, С. Грахоўскі, канцэртмайстар С. Парадоўская і інш.

Праграму канцэртаў склалі арыі і сцэны з опер, песні народаў СССР, урыўкі з класічных балетаў і народныя танцы.

У Беларусі закончыліся гастролі заслужанага Закарпацкага народнага хору. Мастацкі кіраўнік хору — народны артыст УССР Міхаіл Крэчко.

Калектыў выступіў у Мінску, Гомелі, Слуцку, Бабруйску.

На здымку: выступленне Закарпацкага народнага хору.

Рэдкая аперацыя галаўнога мозгу

Рабочы чыгуначнай станцыі Шаркаўшчына Віцебскай вобласці Д. Няміра цяжка хварэў, пакутваў адсутнасцю памяці. Апошні раз ён каля трох тыдняў быў у непрытомным стане. Хворага тэрмінова даставілі з раённай бальніцы ў нейрахірургічнае аддзяленне Беларускага навукова-даследчага інстытута неўралогіі, нейрахірургіі і фізіятэрапіі. Пасля стараннага абследавання метадам серыйнай антаграфіі ўрачы ўстанавілі дыягназ — анеўрызма пярэдняй мазгавой артэрыі. Гэта азначала, што ўшчыльнёны ўчастак артэрыі ў любы момант мог лопнуць і пасля кровазліцця наступіць смерць. Д. Няміра меў патрэбу ў тэрміновай аперацыі.

Хірургічнае ўмяшанне ў кару галаўнога мозгу ўскладнялася далейшым небяспечным вынікам. Аднак беларускімі хірургамі падобнага роду рэдкіх аперацый зроблена каля двух дзесяткаў.

Каля дзвюх гадзін хірург Э. Злотнік і яго памочнікі Н. Красільнікава, С. Сякач, І. Сталкар змагаліся за жыццё цяжка хворага. Яму ўскрылі чэрап, паднялі лобную частку галаўнога мозгу, знайшлі сасуд і анеўрызму. Пасля ліквідацыі ў іх кровавароту на сасуд наклалі сярэбраны заціск. На працягу ўсёй аперацыі хворы быў пад інкубацыйным наркозам: праз складаную аўтаматычную сістэму рэгуляваліся дыханне, кравяны ціск, сардэчная дзейнасць.

Аперацыя прайшла паспяхова і на трынаццаты дзень хворы быў выпісаны з бальніцы ў добрым стане.

Зіма і вясна гэтага года

Сёлетняя зіма была надзвычай мяккай у Беларусі, Прыбалтыцы, на Украіне і ў радзе абласцей еўрапейскай тэрыторыі Саюза. Асабліва цёплае надвор'е стаяла ў снежні і лютым. І студзень таксама быў адносна цёплым. Сярэдняя тэмпература паветра ў снежні на тэрыторыі Беларусі была на 5—7° вышэй сярэдняй шматгадовай нормы. Звычайна ў трэцяй дэкадзе лютага або ў пачатку сакавіка ў Беларусі вышыня снежнага покрыва дасягае найбольшай нормы—20—30 сантыметраў. У гэтым жа годзе снег выпаў вельмі позна і ў сярэдзіне лютага ўжо сышоў.

Выключна цёплае з дажджамі надвор'е ў снежні і ў першай палавіне студзеня выклікала вегетацыю азімых пасеваў і траў. У паўднёвых і цэнтральных раёнах рэспублікі наглядалася набуханне пупышак парэчак, агрэсту і вішні.

Нядружна і вельмі позна замерзлі рэкі. На Заходняй Дзвіне, Прыпяці, Дняпры, Сожы, Нёмане, Беразіне і іншых рэках навігацыя працягвалася да сярэдзіны студзеня. Цяпер разбураецца лёд на ўсіх рэках Беларусі. Многія малыя рэкі цалкам ачысціліся ад ільду.

З-за адсутнасці снегу ў гэтым годзе на многіх рэках Беларусі выключана магчымасць звычайнай веснавой паводкі.

Узнікае пытанне: ці бывалі раней аналагічныя зімы? Як паказваюць шматгадовыя назіранні беларускіх метэаралагічных станцый, выключна цёплыя зімы за апошнія 125 год наглядаліся неаднаразова. Так, у Беларусі адносна цёплае надвор'е стаяла ў зімы 1842/43, 1913/14, 1924/25, 1929/30, 1950/51 гг. Аднак сёлетняя зіма была ўсё ж значна цяплейшая за ўсе папярэднія зімы 125-гадовага перыяду.

Выключныя ўмовы бягучай зімы тлумачацца тым, што ў гэтым годзе над Атлантыкай і Заходняй Еўропай доўга адбывалася актывізацыя цыклянічнай дзейнасці, у выніку чаго на раёны Беларусі няспынна і інтэнсіўна рухаліся цёплыя паветраныя масы з поўдня, паўднёвага захаду і захаду.

Р. МЯДЖЫТАЎ.

На шашэйных дарогах

Ля кас маршрутаў дальняга следавання Мінскага аўтобуснага вакзала даволі часта можна пачуць такую размову:

— Хто з вадзіцеляў едзе сёння на Маскву?

— Сёння Астравухаў і Шумскі, — адказвае касір.

— Вось і добра. Дайце білет.

А часам, чалавек пытае:

— Скажыце, калі ласка, на Брэст едзе Масальскі?

— Не, сёння другі...

— Буду чакаць. Мне не гарыць...

Касір усміхаецца: яна ведае, чаму пасажыры чакаюць Масальскага. Некаторыя называюць яго «музычным» шафёрам. І гэта таму, што спявае чалавек. Вядзе машыну і ціха спявае. Здаецца, сам сабе, каб весялей было ехаць. А пасажыры слухаюць уважліва і з задавальненнем адзначаюць: здольны спявак і вадзіцель добры.

Зразумела, што да Масальскага ў машыну пасажыры садзяцца не толькі таму, што чалавек добра спявае. Галоўнае тое, што ён, як і многія іншыя шаферы, узорна водзіць аўтобус на шматлікіх шашэйных магістралях рэспублікі. Яны звязваюць Мінск са сталіцай нашай Радзімы—Масквою, з Вільнюсам, Рыгаю, Ленінградам, Кіевам, а таксама з абласнымі цэнтрамі: Магілёвам, Віцебскам, Гомелем і інш. У гэтыя гарады і раённыя цэнтры кожны дзень у пэўны час з аўтобуснага вакзала адыходзіць 200 скарасных камфартабельных «ЛАЗаў», «Ікарусаў», «ЗІЛаў».

Людзі ахвотна ездзяць аўтобусамі. Ад Мінска да Масквы аўтобус даходзіць за дванаццаць гадзін. Вялікую адлегласць пасажыр не адчувае — ён сядзіць у адкідным крэсле, увечары да яго паслуг — электрычная лямпачка, працуе радыёпрыёмнік. Мы пазнаёміліся з пасажырамі, якіх везлі вопытныя вадзіцелі Станіслаў Шумскі і Сямён Астравухаў. Грамадзянін Ул. Гармаза спяшаўся ў Маскву па службовых справах. У сталіцы Радзімы яму даводзіцца бываць часта і кожны раз ён ездзіць на аўтатранспарце. Грамадзянка Р. Марчыс вырашыла наведаць сваякоў. Студэнта Тапаркова сваячка запрасіла на вяселле. М. Іванова з двухгадовым дзіцем ехала ў Маскву да бацькоў. Усе яны намераны вярнуцца ў Мінск аўтобусам.

Між іншым, не ўсім пасажырам вядома, што барацьба за захаванне раскладу руху — важнейшае пытанне для работнікаў транспарту. Аўтобус павінен выйсці ў рэйс і прыйсці на канчатковы пункт строга па графіку, незалежна ад надвор'я. А калі тэхнічныя непаладкі? І гэта, аказваецца, не прычына. Аўтобус маршруту Мінск—Ленінград выйшаў у рэйс па раскладу. Дзесьці паміж Оршай і Віцебскам машына спынілася. Вадзіцелі Ул. Пісарчык і К. Грынкевіч выявілі непаладкі ў маторы. Давялося рабіць рамонт, на які затрацілі гадзіну. Нехта з пасажыраў занепакоіўся:

— Мяне павінны сустракаць у Ленінградзе. Будуць чакаць.

Вадзіцель Пісарчык запэўніў, што чакаць не будуць. І сапраўды, 900-кіламетровы маршрут быў пройдзены без парушэння графіку.

Аўтамабільны транспарт усё больш і больш уваходзіць у быт савецкага чалавека. Аб гэтым сведчаць факты. За апошнія пяць месяцаў аўтобусны парк сталіцы перавёз на загарадных маршрутах два мільёны трыццаць тысяч пасажыраў.

І разам з тым работа аўтобуснага парку магла б быць значна лепшай, абслугоўванне пасажыраў — больш чулым.

Пасажыр дальняга следавання знаходзіцца ў дарозе дванаццаць—семнаццаць гадзін. Добра, калі чалавек захопіць з сабою кнігу або часопіс. А калі не? У свой час «Саюздрук» даваў вадзіцелям для распаўсюджвання газеты і часопісы. Літаратуру ахвотна разбіралі.

Раптам вадзіцелям адмовілі ў гэтым. Цяпер тт. Шумскі і Астравухаў перад кожным рэйсам за свае грошы купляюць літаратуру і прапануюць яе пасажырам.

Іншы раз паступаюць скаргі, што загарадныя маршруты ў суботу і нядзелю перагружаны. Гэта зразумела. Каб цалкам ліквідаваць перагрузку, неабходна 80—100 аўтобусаў, акрамя тых, якія працуюць.

Вядома і тое, што перагрузка аўтамабіляў датэрмінова вывodзіць са строю значную частку тэхнікі. А рамантаваць яе цяжка — няма рамонтнай базы, станочнага абсталявання і мыечных агрэгатаў. Упраўленне запасных частак Саўнаргаса не дасылае неабходных дэталей. І работнікі парку адводзяць машыны на рамонт у Барысаўскі і Гомельскі аўтарамонтныя заводы. Рамонт кожнай машыны каштуе ў тры—тры з паловаю тысячы рублёў. Як працуюць гомельскія рамонтнікі, сведчыць наступнае.

У жніўні мінулага года гамяльчане адрамантавалі пасажырскі аўтобус «ЗІС-155». Пасля капітальнага рамонту машына прайшла 65 тысяч кіламетраў (пры норме 155 тысяч) і выйшла са строю — няправільна ўстаноўлен рухавік і мацаванне карцара-махавіка. Вось другі прыклад. У лютым прыйшоў з капітальнага рамонту аўтамабіль, які здолеў прайсці... 2,5 тысячы кіламетраў (пры норме 150 тысяч). Прычына тая самая: перакос задняга моста, грукат рухавіка. Работнікі парку склалі рэкламацыю. Цяпер машыну будуць рамантаваць зноў. А нам здаецца, было б больш правільна, калі б Упраўленне аўтатранспарту пры Савеце Міністраў БССР загадала спагнаць з гомельскіх лайдакоў кошт рамонту і тым самым прымусіла іх працаваць сумленна.

У гэтым годзе ў Мінску запланавана пачаць будаўніцтва вялікага аўтобуснага вакзала. Работы гэтыя даручана весці трэсту № 1. Згодна з графікам, да першага сакавіка трэба было падрыхтаваць катлаван пад дом. Але работы яшчэ нават не пачыналіся.

Усе прыведзеныя факты перашкаджаюць у рабоце парку, а гэта значыць—у добрым абслугоўванні пасажыраў. Пра іх ведаюць кіраўнікі Упраўлення аўтамабільнага транспарту, але, на жаль, вельмі мала робяць, каб выправіць становішча. Яны лічаць так: план перавозак пасажыраў выканалі на 104,3 працэнта—і добра! А як дастаецца кожны рэйс пасажырам і вадзіцелям... Варта, між іншым, падумаць пра гэта.

І. МІХАЙЛАЎ.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара). Мікола ТКАЧОЎ. Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00106

Друкарня імя Сталіна.